

Pecyn Dogfennau

Mark James LLM, DPA, DCA
Prif Weithredwr,
Chief Executive,
Neuadd y Sir, Caerfyrddin. SA31 1JP
County Hall, Carmarthen. SA31 1JP

DYDD GWENER 10^{FED} O FAWRTH 2017

AT: HOLL AELODAU'R PWYLLGOR SAFONAU

YR WYF DRWY HYN YN EICH GALW I FYNYCHU CYFARFOD O'R PWYLLGOR SAFONAU A GYNHELIR YN Y SIAMBR, NEUADD Y SIR, CAERFYRDDIN AM 10:00YB AR DDYDD GWENER 17^{EG} O FAWRTH 2017, ER MWYN CYFLAWNI'R MATERION A AMLINELLIR AR YR AGENDA ATODEDIG.

Mark James DYB

PRIF WEITHREDWR

AILGYLCHWCH OS GWELWCH YN DDA

Swyddog Democrataidd:	Janine Owen
Ffôn (llinell uniongyrchol):	01267 224030
E-bost:	janineowen@sirgar.gov.uk
Cyf:	AD016-001

EICH CYNGOR arleinamdani
www.sirgar.llyw.cymru
YOUR COUNCIL doitonline
www.carmarthenshire.gov.wales

PWYLLGOR SAFONAU

AELODAETH: 9 AELOD

Aelodau Annibynnol (5)

1. Mrs. Mary Dodd
2. Mr. Christopher A. Downward Cadeirydd y Pwyllgor
3. Mr. M. Andre Morgan Is-Gadeirydd y Pwyllgor
4. Mr. Alun Williams
5. Lle Gwag

Aelod Pwyllgor Cymunedol (1)

1. Y Cyngorydd Jeanette Gilasbey

Aelodau Etholedig y Cyngor Sir (3)

1. Y Cyngorydd Susan M. Allen
2. Y Cyngorydd B.A. Louvain Roberts
3. Y Cyngorydd Gareth B. Thomas

AGENDA

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB
2. DATGAN BUDDIANNAU PERSONOL
3. LLOFNODI FEL COFNOD CYWIR COFNODION CYFARFOD Y PWYLLGOR A GYNHALIWDYD AR Y 13^{EG} O IONAWR 2017 5 - 8
4. LLYFR ACHOSION Y CÔD YMDDYGIAD 9 - 20
5. HYFFORDDIANT AR Y CÔD YMDDYGIAD I GYNGHORWYR SIR 21 - 74
6. HYFFORDDIANT YNGHYLCH Y CÔD YMDDYGIAD AR GYFER CYNGHORWYR TREF A CHYMUNED 75 - 128
7. BLAENRAGLEN WAITH Y PWYLLGOR SAFONAU 129 - 134
8. UNRHYW FATER ARALL Y GALL Y CADEIRYDD OHERWYDD AMGYLCHIADAU ARBENNIG, BENDERFYNU EI YSTYRIED YN FATER BRYS YN UNOL AG ADRAN 100B(4)(B) DEDDF LLYWODRAETH LEOL 1972

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Y PWYLLGOR SAFONAU 13 IONAWR 2017

YN BRESENNOL: C.A. Downward (Cadeirydd)

Cynghorwyr:

S.M. Allen, B.A.L. Roberts a G.B. Thomas

Aelodau Annibynnol:

M. Dodd, M.A. Morgan, A. Williams

Aelod Cymunedol:

J. Gilasbey

Roedd y swyddogion canlynol yn bresennol yn y cyfarfod:

L.R. Jones, Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith
R. Edgecombe, Rheolwr Dros Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol
J. Owen, Swyddog y Gwasanaethau Democraidd

Y Siambr, Neuadd y Sir, Caerfyrddin – 10:00 - 10:40yb

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB

Ni chafwyd ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. DATGAN BUDDIANNAU PERSONOL

Y Cynghorydd	Rhif y Cofnod(ion)	Y Math o Fuddiant
J Gilasbey	5. Cais am Ollyngiad gan y Cynghorydd P. N. Thompson	Mae'r Cynghorydd Gilasbey yn Gynghorydd ar Gyngor Tref Cydweli.

3. LLOFNODI BOD COFNODION CYFARFOD Y PWYLLGOR A GYNHALIWDYD AR 9 MEDI 2016 YN GWIR

PENDERFYNWYD llofnodi cofnodion cyfarfod y Pwyllgor a gynhaliwyd ar 9 Medi 2016, gan eu bod yn gywir.

4. CAIS AM OLLYNGIAD GAN Y CYNGHORYDD S. HUSSAIN

Atgoffwyd y Pwyllgor ei fod, yn y cyfarfod ar 11 Medi, 2015 (gweler cofnod 12), wedi caniatáu gollyngiad, tan 4 Rhagfyr, 2016, i'r Cynghorydd S. Hussain, aelod o Gyngor Cymuned Cwmaman, siarad ond nid i bleidleisio, yng nghyfarfodydd Cyngor Cymuned Cwmaman ynghylch unrhyw drafodaeth ynglŷn â symud Swyddfa Bost Glanaman.

Dywedwyd bod cais am ollyngiad wedi'i wneud oherwydd bod gan y Cynghorydd Hussain fuddiant personol yn y mater yn rhinwedd y paragraffau canlynol, gan fod y safle newydd a gynigiwyd ar gyfer y Swyddfa Bost yn orsaf betrol sy'n eiddo i'r Cynghorydd Hussain;

1. 10(2)(a)(i) gan fod y mater yn ymwneud â busnes a wneid ganddo, neu'n debygol o effeithio ar y busnes hwnnw.
2. 10(2)(a)(ix)(bb) gan fod y mater yn ymwneud â chwmni y mae'n dal swydd reoli gyffredinol ynddo, neu'n debygol o effeithio ar y cwmni hwnnw.
3. 10(2)(b)(i) oherwydd gellir ystyried yn rhesymol bod y mater yn effeithio ar ei lesiant.

Roedd buddiant y Cynghorydd Hussain hefyd yn rhagfarnol gan y byddai aelod o'r cyhoedd, o wybod am fuddiant busnes ac ariannol y Cynghorydd Hussain yn y mater, yn ystyried yn rhesymol bod y buddiant hwnnw mor arwyddocaol fel y byddai'n amharu ar farn y Cynghorydd ynghylch budd ehangach y cyhoedd.

Gan hynny, roedd y Cynghorydd Hussain wedi gofyn am ollyngiad o dan reoliad 2 (f) o Reoliadau Pwyllgorau Safonau (Caniatáu Gollyngiadau) (Cymru) 2001 ar y sail bod modd cyfiawnhau ei gyfranogiad oherwydd ei rôl neu'i arbenigedd penodol.

Cynigiwyd gan y Cynghorydd Hussain fod ei brofiad o adleoli swyddfeydd post, a goblygiadau ariannol hynny, yn unigryw o blith aelodau'r Cyngor a phe na bai'n gallu cyfrannu byddai perygl i'r Cyngor wneud penderfyniadau anwybodus.

Roedd consensws cyffredinol ar y Pwyllgor y byddent wedi dymuno cael rhagor o wybodaeth am y busnes a oedd i'w drafod yng nghyfarfod/ydd Cyngor y Dref parthed y mater hwn ac y dylai unrhyw geisiadau pellach a wneir gan y Cynghorydd Hussain gynnwys gwybodaeth fwy manwl i gynorthwyo'r Pwyllgor i wneud penderfyniad gwybodus.

Yn dilyn trafodaeth fanwl

PENDERFYNWYD caniatáu gollyngiad o dan Reoliad 2(f) o Reoliadau Pwyllgorau Safonau (Caniatáu Gollyngiadau) (Cymru) 2001 i'r Cynghorydd Shahid Hussain SIARAD OND NID PLEIDLEISIO yng nghyfarfodydd Cyngor Tref Cwmaman mewn perthynas ag unrhyw drafodaethau ynghylch symud Swyddfa Bost Glanaman, hyd at 4 Mai, 2017.

5. CAIS AM OLLYNGIAD GAN Y CYNGHORYDD P. N. THOMPSON

Bu i'r Cynghorydd J Gilasbey ddatgan buddiant yn yr eitem hon a gadawodd yr ystafell.

Rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i gais gan y Cynghorydd Philip Nigel Thompson o Gyngor Tref Cydweli am ollyngiad o dan ddarpariaethau Rheoliadau Pwyllgorau Safonau (Caniatáu Gollyngiadau) (Cymru) fel y gallai siarad a chyflwyno sylwadau ysgrifenedig yng nghyfarfodydd y Cyngor Tref Cydweli mewn perthynas â'r canlynol:

- 1) Ymwneud y Cynghorydd Thompson gyda Chwmni Buddiannau Cymunedol Ynghyd (y mae'n gyfarwyddwr ohono), yn enwedig trosglwyddo asedau - cyfleusterau cyhoeddus - Cyngor Tref Cydweli.
- 2) Ymwneud y Cynghorydd Thompson gyda Hwb Cymunedol Cydweli yn rhinwedd ei aelodaeth o'r Pwyllgor Rheoli.

Dywedwyd bod cais am ollyngiad wedi'i wneud oherwydd bod gan y Cynghorydd Thompson fuddiant personol yn y mater yn rhinwedd y paragraffau canlynol yn y Côd Ymddygiad:-

- 1) 10(2)(a)(ix)(bb) gan fod y mater yn ymwneud â busnes y mae'n dal swydd reoli gyffredinol ynddo, neu'n debygol o effeithio ar y busnes hwnnw
- 2) 10(2)(a)(ix)(ee) gan fod y mater yn ymwneud â chymdeithas breifat y mae'n dal swydd reoli gyffredinol ynddi, neu'n debygol o effeithio ar y gymdeithas honno.

Roedd buddiant y Cynghorydd Thompson hefyd yn rhagfarnol gan y byddai aelod o'r cyhoedd, o wybod yr holl ffeithiau, yn ystyried yn rhesymol fod y buddiant hwnnw mor arwyddocaol fel ei fod yn amharu ar farn y Cynghorydd ynghylch budd y cyhoedd.

Gan hynny, roedd y Cynghorydd Thompson wedi gofyn am ollyngiad o dan reoliad 2 (d)(f)(g) a (h) o Reoliadau Pwyllgorau Safonau (Caniatáu Gollyngiadau) (Cymru) 2001.

O ran buddiant personol y Cynghorydd Thompson yng Nghwmni Buddiannau Cymunedol Ynghyd, eglurodd Rheolwr Dros Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol mai cwmni cyfyngedig oedd Cwmni Buddiannau Cymunedol oedd â nodweddion ychwanegol arbennig a grëwyd at ddefnydd pobl oedd yn dymuno rhedeg busnes neu weithgaredd arall er budd y gymuned ac nid er elw preifat yn benodol.

Gan ymateb i gwestiwn ynghylch y gwahaniaeth rhwng siarad a chyflwyno sylwadau ysgrifenedig, atgoffwyd y Pwyllgor gan y Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith o'r darnau perthnasol yn y Côd Ymddygiad ar gyfer Aelodau.

Mewn ymateb i'r ymholiad ynghylch y gollyngiad i gyflwyno sylwadau ysgrifenedig, cynigiwyd bod y ffurflen gais yn cael ei haddasu i roi eglurder i'r ymgeisydd a'r Pwyllgor sy'n ystyried y cais. Dywedodd Rheolwr Dros Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol y byddai'n ystyried addasu'r ffurflen.

Yn dilyn trafodaeth fanwl

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL ganiatáu gollyngiad o dan Reoliadau 2(d)(f)(g) a (h) o Reoliadau Pwyllgorau Safonau (Caniatáu Gollyngiadau) (Cymru) i'r Cynghorydd Philip Nigel Thompson SIARAD OND NID CYFLWYNO SYLWADAU YSGRIFENEDIG yng nghyfarfodydd y Cyngor Tref Cydweli mewn perthynas ag unrhyw drafodaeth ynghylch trosglwyddo cyfleusterau cyhoeddus Cyngor Tref Cydweli, a chael Cwmni Buddiannau Cymunedol Ynghyd a Hwb Cymunedol Cydweli i'w rhedeg, a bod y Gollyngiad yn ddilys tan 4 Mai 2017.

6. UNRHYW EITEMAU ERAILL Y GALL Y CADEIRYDD, OHERWYDD AMGYLCHIADAU ARBENNIG, BENDERFYNU Y DYLLID EU HYSTYRIED YN FATERION BRYS YN UNOL AG ADRAN 100B(4)(B) O DDEDDF LLYWODRAETH LEOL 1972

Ail-ymunodd y Cynghorydd J. Gilasbey â'r cyfarfod.

Cyhoeddodd y Cadeirydd ei fod wedi cyflwyno Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2015/16 i'r Cyngor Sir, ar 9 Tachwedd 2016, lle nodwyd ei fod wedi dod i law.

Yn dilyn ymholiad, dywedodd Rheolwr Dros Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol y byddai'n anfon e-bost at yr Aelodau ynghylch dyddiadau cyfarfodydd y Pwyllgor Safonau yn y dyfodol.

Y CADEIRYDD

Y DYDDIAD

PWYLLGOR SAFONAU

17^{eg} O FAWRTH 2017

Llyfr Achosion Y Côt Ymddygiad

Yr argymhellion / penderfyniadau allweddol sydd eu hangen:

- Bod y Pwyllgor yn ystyried yr adroddiad.

Rhesymau:

- Mae cynnwys yr adroddiad hwn yn rhan o faes gorchwyl y Pwyllgor.

Argymhellion / sylwadau'r Pwyllgor Craffu:	AMHERTHNASOL
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad:	NAC OES
Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad:	NAC OES

Aelod y Bwrdd Gweithredol sy'n gyfrifol am y Portffolio: Cyng. Emlyn Dole (Arweinydd)

Y Gyfarwyddiaeth: Prif Weithredwr	Swyddi:	Rhifau Ffôn / Cyfeiriadau E-bost:
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Linda Rees Jones	Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith	01267 224010 lrjones@sirgar.gov.uk
Awdur yr adroddiad: Robert Edgecombe	Rheolwr Dros-Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol	01267 224018 rjedgeco@sirgar.gov.uk

EXECUTIVE SUMMARY

STANDARDS COMMITTEE

17th MARCH 2017

Code of Conduct Casebook

The Public Services Ombudsman for Wales has published the latest issue of the 'Code of Conduct Casebook' which sets out summaries of code investigations which have been brought to a conclusion during the preceding quarter.

The most recent issue contains two such summaries, relating to members of Monmouthshire County Council and Tywyn Town Council.

The committee is asked to note the issues that gave rise to the two complaints, the subsequent outcomes and the reasons for those outcomes.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report.

Signed: Linda Rees Jones Head of Administration & Law

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Linda Rees Jones Head of Administration & Law

1. Scrutiny Committee – N/A
2. Local Member(s) – N/A
3. Community / Town Council – N/A
4. Relevant Partners – N/A
5. Staff Side Representatives and other Organisations – N/A

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THESE ARE DETAILED BELOW:

Title of Document	File Ref No. / Locations that the papers are available for public inspection
Legal file	DPSC-148 / Legal Services, County Hall

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

The Code of Conduct Casebook

Issue 11 January 2017

Contents

Introduction	1
Case summaries	3
No evidence of breach	3
No action necessary	4
Referred to Standards Committee	5
Referred to Adjudication Panel for Wales	6
More information	7

Introduction

The Public Services Ombudsman for Wales considers complaints that members of local authorities in Wales have broken the Code of Conduct. The Ombudsman investigates such complaints under the provisions of Part III of the Local Government Act 2000 and the relevant Orders made by the National Assembly for Wales under that Act.

Where the Ombudsman decides that a complaint should be investigated, there are four findings, set out under section 69 of the Local Government Act 2000, which the Ombudsman can arrive at:

- (a) that there is no evidence that there has been a breach of the authority's code of conduct;
- (b) that no action needs to be taken in respect of the matters that were subject to the investigation;
- (c) that the matter be referred to the authority's monitoring officer for consideration by the standards committee;
- (d) that the matter be referred to the President of the Adjudication Panel for Wales for adjudication by a tribunal (this generally happens in more serious cases).

In the circumstances of (c) and (d) above, the Ombudsman is required to submit the investigation report to the standards committee or a tribunal of the Adjudication Panel for Wales and it is for them to consider the evidence found by the Ombudsman, together with any defence put forward by the member concerned. It is also for them to determine whether a breach has occurred and, if so, what penalty (if any) should be imposed.

The Code of Conduct Casebook contains summaries of reports issued by this office for which the findings were one of the four set out above. However, in reference to (c) and (d) findings, The Code of Conduct Casebook only contains the summaries of those cases for which the hearings by the standards committee or Adjudication Panel for Wales have been concluded and the outcome of the hearing is known. This edition covers October to December 2016.

Case summaries

No evidence of breach

Monmouthshire County Council – Promotion of equality and respect
Case Number 201602663 – Report issued in November 2016

The Ombudsman received a complaint that during a debate condemning hate crime at a Council meeting on 28 July 2016, a member of Monmouthshire County Council (“the Councillor”) spoke to defend and justify racially offensive language when, in his view, it was used without malice. Furthermore, the Councillor used examples of such language during his speech and caused offence.

The investigation found that Members have a duty to consider any motion proposed, subjecting it to critical analysis and scrutiny. The extent to which that function is exercised should not be restricted by the nature of the motion in question, no matter how sensitive, and the enforcement of such a restriction would unjustifiably affect a member’s freedom of expression.

The Ombudsman found that during his address, the Councillor stated that he supported the motion but requested a definition of the term hate crime. At no point did the Councillor suggest that racism, xenophobia or hate crime should be tolerated. The Ombudsman also found that whilst the Councillor’s examples were clumsily worded, there was no evidence that he used overtly racist, xenophobic or hateful language, nor were his comments directed at one person or a group of people.

The Ombudsman found that there was no breach of the Code of Conduct.

No action necessary

Tywyn Town Council – Disclosure and registration of interests

Case Number 201600999 – Report issued in November 2016

A complaint was made that Former Councillor X failed to declare a personal and prejudicial interest at a meeting of the Ynysymanengwyn Caravan Park Committee on 16 March 2016. Former Councillor X's interest arose as the owner of a nearby caravan park.

On 10 February, the Monitoring Officer had advised the Former Councillor that he had a prejudicial interest in this Committee. The Former Councillor subsequently applied for a dispensation from the Council's Standards Committee to attend these meetings, which was rejected.

The Ombudsman invited the Former Councillor for interview, but on 4 October he tendered his resignation as a Councillor. The Ombudsman considered that the Former Councillor's conduct may have breached elements of the Code in relation to having regard to advice given by the Monitoring Officer; having a personal interest at meetings; declaring a personal interest and withdrawing from the meeting. However, in view of Former Councillor X's resignation, no further action was required.

Referred to Standards Committee

There are no summaries in relation to this finding

Referred to Adjudication Panel for Wales

There are no summaries in relation to this finding

More information

We value any comments or feedback you may have regarding The Code of Conduct Casebook. We would also be happy to answer any queries you may have regarding its contents. Any such correspondence can be emailed to Matthew.Aplin@ombudsman-wales.org.uk or Lucy.John@ombudsman-wales.org.uk or sent to the following address:

Public Services Ombudsman for Wales
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
CF35 5LJ

Tel: 0300 790 0203

Fax: 01656 641199

e-mail: ask@ombudsman-wales.org.uk (general enquiries)

Follow us on Twitter: [@OmbudsmanWales](https://twitter.com/OmbudsmanWales)

Further information about the service offered by the Public Services Ombudsman for Wales can also be found at www.ombudsman-wales.org.uk

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

PWYLLGOR SAFONAU

17^{eg} O FAWRTH 2017

Hyfforddiant ar Y Côt Ymddygiad i Gynghorwyr Sir

Yr argymhellion / penderfyniadau allweddol sydd eu hangen:

- Bod y Pwyllgor yn ystyried yr adroddiad.

Rhesymau:

- Mae cynnwys yr adroddiad hwn yn rhan o faes gorchwyl y Pwyllgor.

Argymhellion / sylwadau'r Pwyllgor Craffu:	AMHERTHNASOL
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad:	NAC OES
Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad:	NAC OES

Aelod y Bwrdd Gweithredol sy'n gyfrifol am y Portffolio:
Cyng. Emlyn Dole (Arweinydd)

Y Gyfarwyddiaeth: Prif Weithredwr Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Linda Rees Jones Awdur yr adroddiad: Robert Edgecombe	Swyddi: Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith Rheolwr Dros-Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol	Rhifau Ffôn / Cyfeiriadau E-bost: 01267 224010 lrjones@sirgar.gov.uk 01267 224018 rjedgeco@sirgar.gov.uk
--	--	--

EXECUTIVE SUMMARY

STANDARDS COMMITTEE

17th MARCH 2017

Code of Conduct training for County Councillors

Following the local government elections in May 2017 arrangements have been made to hold a training session for newly elected councillors on the members' code of conduct.

This session is currently scheduled to take place on the 15th May 2017. A separate induction session for any new members of the Standards Committee is also currently scheduled for the 9th June 2017.

As in previous years it is proposed to utilise training materials developed by the Welsh Local Government Association when delivering this training.

Copies of both the training presentation and the facilitators pack are attached for the attention of committee members.

Co-opted members of the committee would be welcome to attend both training sessions.

DETAILED REPORT ATTACHED?

NO – however, training presentation and the facilitators pack are attached with this item

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report.

Signed: Linda Rees Jones Head of Administration & Law

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Linda Rees Jones Head of Administration & Law

1. Scrutiny Committee – N/A
2. Local Member(s) – N/A
3. Community / Town Council – N/A
4. Relevant Partners – N/A
5. Staff Side Representatives and other Organisations – N/A

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THESE ARE DETAILED BELOW:

Title of Document	File Ref No. / Locations that the papers are available for public inspection
Legal file	DPSC-148 / Legal Services, County Hall

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Member Induction Wales 2017

Cyflwyno Moeseg

Pecyn hysbysu i'r hwyluswyr

Swyddogion monitro ddylai lywio'r gweithdy – ar y cyd ag uwch gynghorydd profiadol lle bo modd. Defnyddiwch y deunydd ynghyd â fideo'r Ombwdsmon. Dylai fod gan y cynghorwyr gopiau o gôd ymddwyn y cyngor a chanllawiau'r Ombwdsmon.

Hyd y gweithdy: 2 awr a hanner, heb gynnwys yr egwyl

Amcanion

Dyma ddiben y sesiwn:

- Rhoi i'r cynghorwyr grynodedb o'r fframwaith moesegol a'r côd ymddwyn

Erbyn diwedd y sesiwn, dylai'r cynghorwyr allu:

- Deall pwysigrwydd y fframwaith moesegol a'r gofyn iddyn nhw gadw ato yn ôl y côd ymddwyn
- Deall sut mae gweithredu yn ôl y côd, yn arbennig ynglŷn â datgan buddiannau
- Deall beth fyddai'n digwydd pe baen nhw'n torri'r côd
- Gwybod ble mae cynghorion a gwybodaeth ar gael

Rhaglen:

1. Cyflwyno pawb: Disgrifio'r rhaglen a'i hamcanion – 10 munud
2. Cyflwyno'r pwnc a'r holiadur (dim ond y cwestiynau) – 20 munud
3. Sleidiau 1-11 gan gynnwys atebion i'r holiadur – 40 munud
4. Egwyl
5. Sleidiau 12-18: Buddiannau ac ymarfer – 35 munud
6. Sleidiau 19-22: Penderfynu ymlaen llaw, torri'r côd a rhagor o wybodaeth. Rhaid cynnwys fideo'r Ombwdsmon – 45 munud

Nodiadau ar gyfer sleidiau PowerPoint

Sleid 1: Teitl a chyflwyniad

Ym myd llywodraeth leol, mae egwyddorion a safonau sy'n ategu'r modd mae cynghorwyr a swyddogion yn ymwneud â'i gilydd a'r cyhoedd er mwyn gofalu y bydd popeth wnewch chi'n adlewyrchu'n dda arnoch chi ac ar yr awdurdod. Bydd y gweithdy hwn yn eich helpu i ddeall y safonau hyn, sut dylech chi eu defnyddio a beth allai ddigwydd ichi os nad ydych chi'n cadw atyn nhw.

Sleid 2: Llywodraethu'n foesebol

A chithau'n gynghorydd, bydd y modd mae pobl yn gweld eich ymddygiad yn effeithio ar eich gallu i gynrychioli byd llywodraeth leol a'r cymunedau rydych chi'n eu gwasanaethu. Rhaid i bobl fod yn hyderus eich bod yn gweithredu yn ôl y safonau uchel mae gyda nhw hawl i'w disgwyl gennych chi.

Sleid 3: Canlyniadau i gynghorwyr

Dyma ddyfyniadau o'r wasg ac o wefan cyngor dros y ddwy i dair blynedd diwethaf. Mae'n amlwg ei bod yn bwysig ichi ddeall eich cyfrifoldebau yn y maes hwn er eich enw da chi ac un y cyngor. Efallai y bydd hwyluswyr am ychwanegu pigion eraill o'r wasg.

DS: (Dyfyniad o erthygl am Bowys ar wefan BBC Cymru yw'r cyntaf; daw'r ail o erthygl ar wefan Gogledd Swydd Henffordd yn 2016; a daw'r trydydd o bapur Newham Recorder yn 2016)

Sleid 4: Ymarfer (Atodiad 1)

Bydd cynghorwyr yn gwneud yr ymarfer mewn grwpiau gan ddefnyddio copïau o **Atodiad 1**. Gadewch i bob grŵp drafod y mater a rhoi ateb wedyn. **Peidiwch â rhoi'r atebion (Atodiad 2)** yn syth – bydd y nodiadau isod yn dweud pryd y dylech chi eu rhoi. Ar ôl rhoi pob ateb, dylech chi gyfeirio yn ôl at y cwestiwn gwreiddiol. Rhwch **Atodiad 2** i'r cynghorwyr ddiwedd y sesiwn fel y bydd gyda nhw rywbeth i gyfeirio ato yn y dyfodol.

Sleid 5: Eich cyfrifoldebau Mae gofynion statudol am y rhain. Sefydlodd Deddf 'Llywodraeth Leol' 2000 fframwaith moesegol newydd. Yn ôl Gorchymyn 'Côd Ymddygiad Enghreifftiol' Cymru 2008, rhaid i bob awdurdod weithredu yn ôl cod ymddwyn sydd wedi'i seilio ar yr un gwladol.

Mae paragraff 6.1(c) y côd wedi'i ddileu erbyn hyn. Dyma'r paragraff oedd yn mynnu bod rhaid i aelod roi gwybod i'r PSOW ar Swyddog Monitro am unrhyw ymddygiad gan aelod arall os oedd yn credu'n rhesymol bod yr ymddygiad yn torri'r côd. Dim ond i'r Swyddog Monitro y mae'n rhaid rhoi gwybod bellach, ond caiff aelod hysbysu'r PSOE os credir ei fod yn achos difrifol.

Mae paragraff 10(2)(b) y côd wedi'i ddileu. Dyma'r paragraff oedd yn nodi bod gennych fudd personol 'pe byddai rhywun yn gallu credu yn rhesymol fod eich rôl wedi'i heffeithio wrth ddod i benderfyniad, ar y mater o dan sylw, ar ran eich awdurdod yn gyffredinol ac wrth gynrychioli buddiannau'r etholwyr yn eich ward neu isadran etholiadol'.

Sleid 6: Fframwaith moesegol

Tarddiad: Adroddiad Pwyllgor Nolan (1997), *Standards in Public Life*, a bennodd fersiwn cyntaf y safonau hyn. Mae'r sleid hon yn dangos y fersiwn diweddaraf yn ôl Gorchymyn 'Ymddygiad Cynghorwyr' Cymru 2001.

Rhaid atgoffa'r cynghorwyr mai dyma ateb i **gwestiwn cyntaf yr holiadur**.

Defnyddiwch yr atebion i gwestiwn 1 yn Atodiad 2 i ymhelaethu ar y diffiniadau.

Sleid 7: Côt ymddwyn

Wedi'i ategu gan y fframwaith moesegol.

Dylech chi atgoffa'r cynghorwyr am gynnwys côd ymddwyn yr awdurdod, gan roi copïau iddyn nhw lle bo angen.

Os nad ydych chi'n ei ddeall, holwch swyddog monitro'r awdurdod. Os nad ydych chi'n ei ddeall, holwch swyddog monitro'r awdurdod. Mae sawl cynghorydd yn credu mai dim ond pan fo'n cyflawni gwaith swyddogol y bydd y côd yn berthnasol. DYW HYN NY DDIM YN WIR.

Sleid 8: Bydd y côd yn berthnasol pan foch chi...

Sleid 9: A hefyd...

Pan nad ydych chi'n gweithredu'n gynghorydd.

Rhaid atgoffa'r cynghorwyr mai dyma ateb i gwestiwn 6 yn yr holiadur.

Sleid 10-12: Rheolau cyffredinol y côd

Rhowch i'r cynghorwyr gopi o ganllawiau'r Ombwdsmon i ymhelaethu ar y diffiniadau. Rhowch yr **atebion i gwestiynau 2, 4 a 6** ac esbonio pa rannau o'r côd sydd wedi'u torri.

Sleid 13: Buddiannau

Sleid 14-16: Buddiannau personol

Cyfeiriwch y cynghorwyr at ganllawiau'r Ombwdsmon.

Rhowch yr **atebion i gwestiwn 3 yn yr holiadur**.

Amlinellwch weithdrefn eich awdurdod ar gyfer cofrestru buddiannau.

Sleid 17: 'Rhywun rydych chi'n ei adnabod yn dda'

Cyfeiriwch y cynghorwyr at ganllawiau'r Ombwdsmon

Sleid 18: Beth mae rhaid ei wneud os oes budd personol gyda chi?

Sleid 19: Buddiannau niweidiol

Gofynnwch i'r cynghorwyr roi rhagor o enghreifftiau o fuddiannau personol

Sleid 20: Beth mae rhaid ei wneud os oes gyda chi fuddiannau niweidiol?

Sleid 21: Ymarfer ynglŷn â buddiannau – Atodiad 3

Ar ôl lledaenu'r deunydd, gofynnwch i'r cynghorwyr weithio mewn grwpiau neu barau i ystyried a oes budd, natur y budd hwnnw a'r camau y dylai'r cynghorydd ei gymryd. Mae rhai atebion wedi'u hawgrymu yn **Atodiad 4**.

Sleid 22: Penderfynu ymlaen llaw a phatrymau penderfynu

Diffiniadau yn ôl gwefan Bwrdd Safonau Lloegr

Mae pob hawl gan gynghorwyr i dueddu i fod o farn benodol. Gall y farn yma fod yn un bendant ac mae rhwydd hant ganddynt ei mynegi'n gyhoeddus. Gallen nhw hyd yn oed fod wedi'u hethol oherwydd eu barn ynghylch y mater penodol. Gallen nhw fod o blaid neu yn erbyn safbwynt penodol e.e. cais cynllunio.

Rhaid i bob cynghorydd dderbyn, fodd bynnag, y gallai glywed yn ystod y drafodaeth am y pwnc rywbeth allai newid ei feddwl o ran sut mae'n bwriadu pleidleisio. Ar yr amod ei fod yn fodlon cadw meddwl agored amdano, mae ganddo hawl i gymryd rhan yn y pleidleisio.

Beth yw penderfynu ymlaen llaw neu ogwydd?

Ystyr penderfynu ymlaen llaw yw nad yw cynghorydd yn fodlon ystyried unrhyw ddadl ar wahân i'w safbwynt ei hun am y mater mae'n penderfynu arno megis cais am ganiatâd cynllunio. Bydd y cynghorydd yn diystyru pob dadl arall wrth ddod i benderfyniad.

Pan fo cynghorwyr yn ymwneud â phroses benderfynu, dylen nhw osgoi cyfleu'r argraff eu bod wedi penderfynu eisoes sut byddan nhw'n pleidleisio yn y cyfarfod ac na all neb newid eu barn. Gallan nhw roi'r argraff honno mewn nifer o ffyrdd megis sylwadau yn y wasg, yr hyn ddywedon nhw mewn cyfarfodydd a'r hyn ysgrifennon nhw mewn llythyrau.

Fydd aelodaeth o gorff megis elusen ddim yn gyfystyr a gogwydd o'r fath fel arfer, oni bai bod canlyniad y broses benderfynu mae'r cynghorydd yn ymwneud â hi'n bwysig i'r corff hwnnw am ryw reswm neu fod y penderfyniad yn un lled gyfreithiol ei natur.

Gogwydd:-

Kelton v Wiltshire [2015] EWHC 2853 (Gweinyddol);

Roedd y datblygwyr wedi nodi cymdeithas tai leol fel partner posibl i gynig tai fforddiadwy yn rhan o ddatblygiad arfaethedig. Roedd un o'r cynghorwyr (M) oedd yn rhan o'r pwyllgor cynllunio dilynol hefyd yn un o gyfarwyddwr y gymdeithas. Fe eglurodd ei fod yn aelod o fwrdd y gymdeithas, ond penderfynodd bleidleisio ynghylch y cais cynllunio gan mai partner arfaethedig oedd y gymdeithas yn hytrach na'r corff oedd yn cyflwyno'r cais. Cymeradwywyd y bleidlais o drwy blewyn (un bleidlais). Pe byddai wedi penderfynu peidio â phleidleisio, byddai'r cais wedi'i wrthod. Aeth y datblygwyr ati wedi hynny i ddewis y gymdeithas i gynig y tai fforddiadwy ar gyfer y prosiect.

Rhoddodd y ffaith fod M wedi cymryd rhan yn y cyfarfod cynllunio yr argraff o ogwydd posibl. Doedd dim dwywaith y byddai cymeradwyo'r cais wedi bod o fudd i'r gymdeithas ac M fel un o'i chyfarwyddwyr. Roedd y gymdeithas wedi ymrwymo amser, adnoddau ac arbenigedd wrth weithio gyda'r datblygwyr ar y tai fforddiadwy. Go brin y byddai wedi gwneud hynny oni bai ei bod yn credu y byddai'n cael cytundeb ganddyn nhw wedi i'r cais

cynllunio gael ei gymeradwyo. Gellir cael yr argraff o ogwydd posibl hyd yn oed mewn achos lle nad oedd cynghorydd wedi pleidleisio. Roedd y llys/barnwr yn achos *Darker Enterprises v Dacorum BC [1992] C.O.D. 465* o'r farn bod y bleidlais yn ymwneud â buddiannau preifat M, ac na ddylai fod wedi cymryd rhan yn y cyfarfod. Yn unol â hynny, cafodd y penderfyniad i roi caniatâd cynllunio ei ddileu.

Dod i'r penderfyniad

Mae gwahaniaeth pwysig rhwng y cynghorwyr sy'n ymwneud â'r penderfyniad a'r rhai sy'n ceisio dylanwadu arno. Bydd y cynghorwyr nad ydyn nhw'n ymwneud â'r penderfyniad yn cael mynegi eu barn am y canlyniad yr hoffen nhw ei weld, fel arfer.

Wrth ystyried a oes argraff bod penderfyniad ymlaen llaw neu ogwydd, dylai'r cynghorwyr sy'n gyfrifol am ddod i'r penderfyniad ofyn y cwestiwn hwn: Fyddai rhywun teg ei feddwl a chanddo'r wybodaeth berthnasol yn dod i'r casgliad, ar ôl ystyried y ffeithiau i gyd, fod gwir posibilrwydd bod y cynghorydd wedi dod i benderfyniad ymlaen llaw neu fod ganddo ogwydd?

O ofyn y cwestiwn hwnnw, fodd bynnag, dylen nhw gofio bod cynghorydd yn cael arddel rhyw safbwynt ar yr amod ei fod yn fodlon ystyried pob dadl arall am y pwnc dan sylw.

At hynny, mae argraff o'r fath yn llai pwysig pan nad yw'r penderfyniad yn un cyfreithiol, ac mae penderfyniadau am ganiatâd cynllunio'n weinyddol ei natur, nid cyfreithiol. Felly, bydd cynghorwyr yn cael ymddangos eu bod yn gryf o blaid penderfyniad neu'n ei erbyn.

Sleid 23

Kelton v Wiltshire [2015] EWHC 2853 (Gweinyddol);

Roedd y datblygwyr wedi nodi cymdeithas tai leol fel partner posibl i gynig tai fforddiadwy yn rhan o ddatblygiad arfaethedig. Roedd un o'r cynghorwyr (M) oedd yn rhan o'r pwyllgor cynllunio dilynol hefyd yn un o gyfarwyddwr y gymdeithas. Fe eglurodd ei fod yn aelod o fwrdd y gymdeithas, ond penderfynodd bleidleisio ynghylch y cais cynllunio gan mai partner arfaethedig oedd y gymdeithas yn hytrach na'r corff oedd yn cyflwyno'r cais. Cymeradwywyd y bleidlais o drwch blewyn (un bleidlais). Pe byddai wedi penderfynu peidio â phleidleisio, byddai'r cais wedi'i wrthod. Aeth y datblygwyr ati wedi hynny i ddewis y gymdeithas i gynig y tai fforddiadwy ar gyfer y prosiect.

Rhoddodd y ffaith fod M wedi cymryd rhan yn y cyfarfod cynllunio yr argraff o ogwydd posibl. Doedd dim dwywaith y byddai cymeradwyo'r cais wedi bod o fudd i'r gymdeithas ac M fel un o'i chyfarwyddwyr. Roedd y gymdeithas wedi ymrwymo amser, adnoddau ac arbenigedd wrth weithio gyda'r datblygwyr ar y tai fforddiadwy. Go brin y byddai wedi gwneud hynny oni bai ei bod yn credu y byddai'n cael cytundeb ganddyn nhw wedi i'r cais cynllunio gael ei gymeradwyo. Gellir cael yr argraff o ogwydd posibl hyd yn oed mewn achos lle nad oedd cynghorydd wedi pleidleisio. Roedd y llys/barnwr yn achos *Darker Enterprises v Dacorum BC [1992] C.O.D. 465* o'r farn bod y bleidlais yn ymwneud â buddiannau preifat M, ac na ddylai fod wedi cymryd rhan yn y cyfarfod. Yn unol â hynny, cafodd y penderfyniad i roi caniatâd cynllunio ei ddileu.

Sleid 24: Trefniadau cadw llygad

Dyma'r ateb i gwestiwn 8.

Defnyddiwch yr ateb sydd yn **Atodiad 2** i esbonio rolau'r amryw gyrrff.

Sleid 25: Pe baech chi'n torri'r côd...

Dyma'r weithdrefn pe bai rhywun yn mynd yn groes i'r côd.

DVD - 5 munud

Sleid 26 Annog y cynghorwyr eto i holi swyddog monitro'r awdurdod os nad ydyn nhw'n siŵr beth yw ymddygiad moesegol!

Atodiad 1

Holiadur

Mae'r atebion mewn cyflwyniad PowerPoint sy'n ymhelaethu ar y manylion a'r cefndir – gall y cynghorwyr gadw'r cyflwyniad a chyfeirio ato yn ôl yr angen.

Cwestiwn 1

Beth yw'r 10 egwyddor mae côd ymddwyn y cynghorwyr wedi'i seilio arnyn nhw?

Cwestiwn 2

Mae'r cyngor yn cynnal trafodaethau gydag adeiladwr am gynllun adfywio sy'n ymwneud â chodi canolfan hamdden, tai a siopau mewn dau ward. Mae cyfarwyddwr rheoli'r cwmni wedi gwahodd aelodau'r pwyllgor craffu dros adfywio (mae rhai ohonyn nhw'n aelodau o'r pwyllgor cynllunio, hefyd) a rhai o swyddogion adran adfywio'r cyngor i achlysur lle bydd yn cyflwyno cynigion y cwmni mewn ystafell yn stadiwm un o dimau uwch gynghrair pêl-droed Lloegr. Bydd champagne, a chyfle i wyllo gêm bêl-droed wedyn. Ddylen nhw fynd?

Cwestiwn 3

Mae cynghorydd yn ymgyrchwr ym mudiad Greenpeace ac yn aelod o bwyllgor cynllunio'r cyngor. Mae'r cyngor o blaid yr atomfa leol ac yn cynnal trafodaethau i ddatblygu'r safle fel y gall brosesu gwastraff niwclear o atomfeydd eraill. Oes gan y cynghorydd unrhyw fuddiannau ynglŷn â'r trafodaethau hynny. Os felly, beth yw eu natur?

Cwestiwn 4

Mae dyn yn awyddus i symud ei deulu i dŷ cyngor sy'n nes at aelodau oedrannus o'u teulu, a hoffai fynd ati i wneud hynny cyn gynted â phosibl. Mae'n siarad â chynghorydd y mae'n ei adnabod gan eu bod ill dau yn aelodau o'r tîm pêl-droed lleol. Mae'r cynghorydd hefyd yn cadeirio'r Pwyllgor Craffu ar Dai. Mae'r cynghorydd yn addo mynd ar ôl y mater. Swyddogion dyrannu tai, nid y cynghorwyr, sy'n prosesu ceisiadau penodol am dai. Mae'r

cynghorydd yn dweud wrth un o swyddogion tai y cyngor i symud y cais i frig y rhestr aros. Mae'r ardal y mae'r teulu am symud iddi yn rhan o ward y cynghorydd.

Ydy'r cynghorydd yn gweithredu'n groes i gôd ymddwyn y cyngor?

Cwestiwn 5

Mae aelod o'r cyhoedd wedi ysgrifennu llythyr i gwyno am gyngorydd. Dywedodd ei bod yn gweithio mewn digwyddiad nos Sadwrn diwethaf mewn bar a chlwb criced pan regodd dyn tuag ati a'i galw'n enw sarhaus. Wrth adael y digwyddiad, ciciodd y dyn y drws gan beri i'r gwyr dorri ym mhanel y drws. Roedd rhywun arall welodd yr hyn a ddigwyddodd wedi dweud wrthi bod y dyn yn gyngorydd lleol.

Ydych chi o'r farn bod côd ymddwyn y cyngor wedi'i dorri? Os felly, beth fyddai ymateb priodol i ymddygiad o'r fath?

Cwestiwn 6

Mae cyngorydd wedi adeiladu cytiau ar gyfer 20 o gŵn yn islawr ei chartref heb gael caniatâd cynllunio. Rhoddodd hysbyseb yn y papur lleol i ddweud y byddai'r cytiau ar agor ym mis Mawrth a bod ganddi drwydded lawn ar eu cyfer. Nid oedd hi wedi cael trwydded pan osododd yr hysbyseb. Aeth ati i gyflwyno cais cynllunio ym mis Gorffennaf. Ni wnaeth sôn o gwbl yn ei chais ei bod yn gyngorydd.

Ym mis Medi, cyn cyfarfod pwyllgor cynllunio'r cyngor, fe anfonodd neges ebost at aelod o'r pwyllgor ynghylch y cais yn gofyn iddo ei gefnogi. Aeth i gyfarfod y pwyllgor cynllunio a siaradodd cyn i'w chais gael ei drafod, ond arhosodd yn y cyfarfod drwy gydol y drafodaeth am ei chais.

Ydy'r cyngorydd wedi gweithredu'n groes i gôd ymddwyn y cyngor?

Cwestiwn 7

Allwch chi ddisgrifio prosesau'r cyngor ar gyfer?

1. Datgan a chofrestru buddiannau cynghorwyr.
2. Derbyn rhoddion neu groeso sydd wedi'u cynnig i gynghorwyr.

Cwestiwn 8

Allwch chi esbonio rolau'r canlynol?

1. Swyddog monitro
2. Pwyllgor moeseg a safonau
3. Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
4. Panel Dyfarnu Cymru

[Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol]

Atodiad 2

Atebion i'r holiadur

Cwestiwn 1

Beth yw'r 10 egwyddor mae côd ymddwyn y cynghorwyr wedi'i seilio arnyn nhw?

Ateb

Man cychwyn llawer o'r gwaith oedd Pwyllgor Nolan dros Safonau Bywyd Cyhoeddus ym 1997. Yn sgîl argymhellion y pwyllgor, mabwysiadodd byd llywodraeth leol fframwaith moesegol newydd. Mae'r fersiwn diweddaraf yng Ngorchymyn 'Egwyddorion Ymddygiad Cynghorwyr' Cymru 2001.

Dyma'r 10 egwyddor gyffredinol ynglŷn ag ymddygiad cynghorwyr:

1. Bod yn anhunanol

Dim ond er lles y cyhoedd mae rhaid i gynghorwyr weithredu. Ddylen nhw byth defnyddio eu statws yn gynghorwyr i gael mantais amhriodol iddyn nhw eu hunain na hwyluso mantais neu anfantais i bobl eraill.

2. Gonestrwydd

Rhaid i bob cynghorydd ddatgan buddiannau preifat sy'n berthnasol i'w gorchwylion cyhoeddus a gofalu na fydd unrhyw wrthdaro sy'n amharu ar les y cyhoedd.

3. Uniondeb a phriodoldeb

Dylai cynghorwyr ofalu eu bod mewn sefyllfa lle na all neb godi amheuan ynglŷn â'u gonestrwydd am fod arnyn nhw ddyled (ariannol neu o natur arall) i bobl neu sefydliadau allai geisio dylanwadu arnyn nhw wrth gyflawni eu dyletswyddau. Fe ddylai cynghorwyr osgoi ymddygiad o'r fath bob amser.

4. Dyletswydd i hybu'r gyfraith

Rhaid i gynghorwyr hybu'r gyfraith a gweithredu bob amser yn ôl yr ymddiried mae pobl wedi'i roi ynddyn nhw.

5. Gwarchod

Wrth gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau, dylai cynghorwyr ofalu eu bod yn defnyddio adnoddau'r awdurdodau mewn modd cyfreithlon a darbodus.

6. Penderfynu'n wrthrychol

Wrth gyflawni eu cyfrifoldebau megis penodi pobl, rhoi cytundebau neu argymell pobl ar gyfer anrhydeddau a buddion, dylai cynghorwyr ddod i benderfyniadau yn

ôl y rhinweddau. Er y dylen nhw roi pob ystyriaeth i gyngor arbenigol swyddogion a sylwadau pobl eraill gan gynnwys eu cylchoedd gwleidyddol, eu cyfrifoldeb nhw yw gofalu pa safbwynt sydd i'w arddel a, lle bo'n briodol, sut i bleidleisio am bwnc.

7. Cydraddoldeb a pharch

Wrth gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau, dylai cyngorwyr roi ystyriaeth briodol i angen hybu cyfleoedd cyfartal i ferched a dynion beth bynnag fo eu tras, eu hanableddau, eu tueddfryd rhywiol, eu hoedran neu eu crefydd. Rhaid parchu pobl eraill ac ystyried eu hanghenion.

8. Agwedd agored

Dylai cyngorwyr fod mor agored ag y bo modd am yr hyn maen nhw'n ei wneud a'r hyn mae'r awdurdod yn ei wneud. Dim ond yn ôl gofynion y gyfraith y dylen nhw ddatgelu gwybodaeth.

9. Atebolrwydd

Mae'r cyngorwyr yn atebol i'r etholwyr a'r bobl i gyd am yr hyn maen nhw'n ei wneud a'r modd maen nhw'n cyflawni eu cyfrifoldebau. Dylen nhw fod yn fodlon cael eu harchwilio fel y bo'n briodol yn ôl eu cyfrifoldebau.

10. Arwain

Dylai cyngorwyr hybu a hwyluso'r egwyddorion hyn, gan arwain trwy esiampl fel y bydd pobl yn hyderus yn eu rôl nhw ac yn yr awdurdod. Ddylen nhw ddim gofyn i swyddogion statudol a staff eraill yr awdurdod fod yn unochrog nac yn anonest.

Cwestiwn 2

Mae'r cyngor yn cynnal trafodaethau gydag adeiladwr am gynllun adfywio sy'n ymwneud â chodi canolfan hamdden, tai a siopau yn wardiau'r cyngor. Mae cyfarwyddwr rheoli'r cwmni wedi gwahodd aelodau'r pwyllgor craffu dros adfywio (mae rhai ohonyn nhw'n aelodau o'r pwyllgor cynllunio, hefyd) a rhai o swyddogion adran adfywio'r cyngor i achlysur lle bydd yn cyflwyno cynigion y cwmni mewn ystafell yn stadiwm un o dimau uwch gynghrair pêl-droed Lloegr. Bydd champagne, a chyfle i wyllo gêm bêl-droed wedyn. Ddylen nhw fynd?

Ateb

Dylai'r cyngorwyr (ac, yn wir, y swyddogion) wrthod y gwahoddiad. O'i dderbyn, gallen nhw fynd yn groes i baragraff 6 y côd – 'ddylech chi ddim ymddwyn mewn modd fyddai'n

peri i bobl gredu'n rhesymol eich bod yn dwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod'. Ym marn y cyhoedd, mae'r cwmni adeiladu'n ceisio dylanwadu ar benderfyniad y cyngor am y cytundeb trwy'r croeso a gewch chi. Dim ond materion cynllunio y dylai aelodau pwyllgor cynllunio eu hystyried wrth ddod i benderfyniad ond, yn yr achos hwn, gallai pobl ddod i'r casgliad bod haelioni'r cwmni adeiladu wedi dylanwadu arny'n nhw, hefyd.

At hynny, dylai'r cyngorwyr dynnu sylw'r swyddog monitro at y gwahoddiad, a'r ffaith eu bod wedi'i wrthod, rhag ofn y gallai fod yn bwnc llosg rywbryd wedyn.

Pe bai cynghorydd wedi derbyn gwahoddiad o'r fath er gwaetha'r cynghorion, byddai budd niweidiol o ran y cwmni hwnnw ac unrhyw benderfyniadau am y cytundebu neu'r cynllun adeiladu.

Gallai gwerth y pecyn croeso fod dros yr uchafswm mae'ch awdurdod yn ei ganiatáu ac, felly, byddai rhaid gofyn i'r swyddog monitro ei gynnwys yng nghofrestr y rhoddion a'r croeso. Cyfrifoldeb y cynghorydd yw gwybod faint yw'r uchafswm.

Cwestiwn 3

Mae cynghorydd yn ymgyrchwr ym mudiad Greenpeace ac yn aelod o bwyllgor cynllunio'r cyngor. Mae'r cyngor o blaid yr atomfa leol ac yn cynnal trafodaethau i ddatblygu'r safle fel y gall brosesu gwastraff niwclear o atomfeydd eraill. Oes gan y cynghorydd unrhyw fuddiannau ynglŷn â'r trafodaethau hynny. Os felly, beth yw eu natur?

Ateb:

Yn ôl pob tebyg, bydd gan y cynghorydd fudd personol yn ôl paragraff 10 (2)(viii)(cc) am ei fod yn aelod o fudiad Greenpeace (corff mae'i brif ddibenion yn cynnwys dylanwadu ar farn y cyhoedd a pholisïau gwladol). Dylai'r cynghorydd gyfeirio at y budd hwnnw, yn ôl paragraffau 11 (2)(a) a (b) wrth gyflwyno unrhyw dystiolaeth ar lafar neu trwy lythyr, er ei bod yn annhebygol y byddai'r budd yn datblygu'n un niweidiol. Byddai rhaid i'r pwyllgor cynllunio ei ystyried wrth ddod i unrhyw benderfyniad am y safle. Nid Greenpeace fyddai'r ceisydd. Fyddai dim effaith ar ei sefyllfa ariannol nac, yn ôl y dyb, ar les y cynghorydd o dan sylw. Mae Greenpeace yn tueddu i fynegi barn am drefniadau gwladol ar gyfer cael gwared ar wastraff, yn hytrach na rhai penodol. Felly, mae'n debygol y byddai'r budd yn un personol, nid niweidiol. Rhaid ystyried yr achos yn ofalus, fodd bynnag.

At hynny, rhaid tynnu sylw'r swyddog monitro at y ffaith bod y cynghorydd yn aelod o'r mudiad a gofyn iddo ei nodi yng nghofrestr buddiannau'r cyngorwyr achos mai un o brif ddibenion Greenpeace yw dylanwadu ar farn y cyhoedd a pholisïau gwladol.

Cwestiwn 4

Mae dyn yn awyddus i symud ei deulu i dŷ cyngor sy'n nes at aelodau oedrannus o'u teulu, a hoffai fynd ati i wneud hynny cyn gynted â phosibl. Mae'n siarad â chynghorydd y mae'n ei adnabod gan eu bod ill dau yn aelodau o'r tîm pêl-droed lleol. Mae'r cynghorydd hefyd yn cadeirio'r Pwyllgor Craffu ar Dai. Mae'r cynghorydd yn addo mynd ar ôl y mater. Swyddogion dyrannu tai, nid y cyngorwyr, sy'n prosesu ceisiadau penodol am dai. Mae'r cynghorydd yn dweud wrth un o swyddogion tai y cyngor i symud y cais i frig y rhestr aros. Mae'r ardal y mae'r teulu am symud iddi yn rhan o ward y cynghorydd.

Ydy'r cynghorydd yn gweithredu'n groes i gôd ymddwyn y cyngor?

Ateb:

Mae modd torri'r côd mewn tair ffordd yma.

1. 4(d) Ddylech chi ddim gwneud unrhyw beth sy'n amharu ar amhleidioldeb y rhai sy'n gweithio i'r awdurdod, neu ar ei ran, nac unrhyw beth allai amharu arno.
2. 6(1)(a) Ddylech chi ddim ymddwyn mewn modd fyddai'n peri i bobl gredu'n rhesymol eich bod yn dwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod.
3. 7(a) Yn eich gwaith swyddogol a'r tu allan iddo, ddylech chi ddim defnyddio'ch statws yn amhriodol er mantais i chi neu rywun arall, na chreu/osgoi unrhyw anfantais allai effeithio arnoch chi neu rywun arall.

At hynny, mae'n bosibl bod y cynghorydd wedi methu â datgan budd personol sy'n debygol o fod yn niweidiol gan ei fod yn adnabod y dyn o dan sylw. Gallai hyn fod yn berthnasol i'r amod am rywun rydych chi'n ei adnabod yn dda, a byddai rhaid i'r cynghorydd ei ystyried yn ofalus.

Nid yw'n dderbyniol i unrhyw gynghorydd ofyn am ffafriaeth i etholwr drwy ddweud wrth swyddog tai bod yn rhaid iddo flaenoriaethu cais penodol. Er ei bod yn briodol i bob cynghorydd dynnu sylw'r swyddogion perthnasol at bryderon pobl ei ward a gofalu bod y prosesau'n mynd yn eu blaen yn brydlon ac ati, mae'n annerbyniol ymyrryd mewn proses o'r fath am ei bod yn tanseilio'r blaenoriaethau y cytunodd y cyngor arnyn nhw (sy'n rhan annatod o weithdrefnau eraill) ac yn peri i'r cynghorydd dan sylw dorri'r côd ymddwyn. Yn ogystal, wrth gysylltu â swyddog ynghylch unrhyw fater, rhaid i'r cynghorydd gofio bod rhaid iddo ddatgelu unrhyw fuddiant personol sy'n berthnasol.

Cwestiwn 5

Mae aelod o'r cyhoedd wedi ysgrifennu llythyr i gwyno am gynghorydd. Dywedodd ei bod yn gweithio mewn digwyddiad nos Sadwrn diwethaf mewn bar a chlwb criced pan regodd dyn tuag ati a'i galw'n enw anghwrtais. Wrth adael y digwyddiad, ciciodd y dyn y drws gan beri i'r gwydr dorri ym mhanel y drws. Roedd rhywun arall welodd yr hyn a ddigwyddodd wedi dweud wrthi bod y dyn yn gynghorydd lleol.

Ydych chi o'r farn bod côd ymddwyn y cyngor wedi'i dorri? Os felly, beth fyddai ymateb priodol i ymddygiad o'r fath?

Ateb

Mae'r côd ymddwyn yn berthnasol i gynghorydd pan fo'n cyflawni gwaith yr awdurdod, yn mynychu cyfarfodydd yr awdurdod, yn gweithredu ar ran yr awdurdod, yn honni ei fod yn gweithredu ar ran yr awdurdod neu'n cyfleu'r argraff ei fod yn gweithredu ar ei ran.

Mae'r côd yn effeithio ar gynghorwyr bob amser ac ym mhob sefyllfa, fodd bynnag, o ran paragraff 6 (1)(a) – ymddwyn mewn modd fyddai'n peri i rywun gredu'n rhesymol eich bod yn dwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod – a pharagraffau 7 (a) a (b) ynglŷn â defnyddio'ch statws er mantais i chi neu rywun arall/er anfantais i rywun arall, defnyddio adnoddau'r awdurdod yn amhriodol ac ati.

Mae'n amlwg yma fod yr ymddygiad yn dwyn anfri ar y swydd a'r awdurdod, yn groes i baragraff 6.

Gallai fod yn well gan y sawl gyflwynodd y gwyn pe bai'r swyddog monitro'n ymdrin â'r achos yn anffurfiol. Byddai'r rhaid i'r ddwy ochr gytuno ar hynny, fodd bynnag, achos na fyddai'r cynghorydd yn cael cosb. Dim ond pe bai ymddiheuriad yn dderbyniol y byddai hynny'n briodol neu, o bosibl, pe bai'r cynghorydd yn cytuno i gael rhagor o hyfforddiant am ymddygiad gweddus yn ôl y côd.

Mae cyhuddiad o ddifrodi yn yr achos hwn, fodd bynnag, am fod y gwydr yn nrws y clwb criced wedi'i dorri. Fe allai'r sawl gyflwynodd y gwyn fynd i'r gyfraith ynglŷn â hynny, a dewis cyflwyno cwyn i'r Ombwdsmon yn hytrach na chytuno i'r mater gael ei ddatrys yn anffurfiol.

Cwestiwn 6

Mae cynghorydd wedi adeiladu cytiau ar gyfer 20 o gŵn yn islawr ei chartref heb gael caniatâd cynllunio. Rhoddodd hysbyseb yn y papur lleol i ddweud y byddai'r cytiau ar agor ym mis Mawrth a bod ganddi drwydded lawn ar eu cyfer. Nid oedd hi wedi cael trwydded pan osododd yr hysbyseb. Aeth ati i gyflwyno cais cynllunio ym mis Gorffennaf.

Ym mis Medi, cyn cyfarfod pwyllgor cynllunio'r cyngor oedd am drafod cais y cynghorydd, fe anfonodd neges ebost at aelod o'r pwyllgor ynghylch y cais yn gofyn iddo ei gefnogi. Aeth i gyfarfod y pwyllgor cynllunio a siaradodd am dair munud cyn i'w chais gael ei drafod, ac arhosodd yn y cyfarfod drwy gydol y drafodaeth am ei chais.

Ydy'r cynghorydd wedi gweithredu'n groes i gôd ymddwyn y cyngor?

(1) Yn groes i baragraff 6(1)(a) y côd (Rhaid i chi beidio ag ymddwyn mewn modd fyddai'n peri i bobl gredu'n rhesymol eich bod yn dwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod), aeth y cynghorydd ati i gynnal y gwaith adeiladu yn ei chartref cyn cyflwyno cais cynllunio.

(2) Yn groes i baragraffau 10(1) y côd (rhaid ystyried a oes gennych fudd personol ym mhob achos), ni wnaeth y cynghorydd ystyried a oedd ganddi fudd personol yn y cais cynllunio nac ystyried a ddylai ddatgelu'r budd yma pan anfonodd neges ebost at aelod o'r pwyllgor cynllunio ynghylch y cais o dan sylw.

(3) Yn groes i baragraffau 11(2)(a) y côd ymddwyn (Os oes gennych fudd personol yn unrhyw un o faterion eich awdurdod ac rydych yn cyflwyno deunydd ysgrifenedig (boed trwy lythyr, ffacs neu fath arall o gyfathrebu electronig) am y mater hwnnw i gynghorydd neu un o swyddogion eich awdurdod, dylech roi manylion am y budd yma yn y deunydd ysgrifenedig), ni roddodd y cynghorydd fanylion am ei budd personol yn ei chais cynllunio na'i deunydd ysgrifenedig yn ei neges ebost.

(4) Yn groes i baragraff 14(1)(c) (peidio â ddylanwadu ar y mater) a / neu baragraff 14(1)(d) y côd ymddwyn (peidio â chyflwyno deunydd ysgrifenedig am y mater), ceisiodd y cynghorydd ddylanwadu ar benderfyniad am ei chais cynllunio drwy anfon neges ebost at y cynghorydd a ystyriodd y cais yn rhinwedd ei rôl fel aelod o'r pwyllgor cynllunio (er bod ganddi fudd personol yn y cais o dan sylw yn ogystal â budd niweidiol oherwydd paragraff 12 (1) y côd ymddwyn)

(5) Yn groes i baragraff 6(1)(a) y côd ymddwyn, hysbysebodd y cynghorydd y cytiau fel rhai trwyddedig ond nid oedd hynny'n wir. Felly, ni wnaeth roi darlun cywir o'r sefyllfa.

(6) Gallai'r cynghorydd fod wedi cael yr hawl i siarad yng nghyfarfod y pwyllgor cynllunio a chyflwyno deunydd ysgrifenedig ar gyfer y cyfarfod yma os oedd gan rywun hawl i gyflwyno sylwadau, ond ni fyddai wedi cael ysgrifennu at aelodau'r pwyllgor heb ddatgan y budd yma. Dylai hi hefyd fod wedi datgan ei budd yn y cyfarfod cyn iddi siarad ac wedyn gadael y cyfarfod wedi iddi siarad.

Cwestiwn 7

Allwch chi ddisgrifio prosesau'r cyngor ar gyfer:

1. Datgan a chofrestru buddiannau cyngorwyr.
2. Derbyn rhoddion neu groeso sydd wedi'u cynnig i gynghorwyr.

Ateb

Mae'r gyfraith, a chôd ymddwyn y cyngor, yn mynnu i gynghorwyr ddatgan buddiannau personol. Rhaid cofnodi rhai buddiannau personol yn y gofrestr gyhoeddus statudol cyn pen 28 diwrnod ar ôl i gynghorydd gael ei ethol neu ei benodi i swydd. Rhaid diweddarau'r gofrestr cyn pen 28 diwrnod pan fo unrhyw newidiadau.

Gallech chi fod yn rhydd rhag gorfod datgelu 'gwybodaeth ddadleuol', ond dylech chi holi'r swyddog monitro am hynny. Bydd y swyddog monitro'n anfon gwybodaeth am y ffurflen berthnasol at y cynghorwyr ac yn eu hatgoffa'n rheolaidd i ddiweddarau'r gofrestr.

Mae'r cyhoedd yn cael gweld cynnwys y gofrestr gyhoeddus.

Ar wahân i hynny, wrth gyfathrebu ar lafar a thrwy lythyr yng nghyfarfodydd y cyngor, mae gofyn i gynghorwyr ddatgan buddiannau personol a niweidiol sy'n berthnasol i'r hyn sy'n cael ei drafod – boed drafodaeth lafar neu ysgrifenedig neu'n rhan o benderfyniadau pwyllgorau neu gyfarfodydd eraill. Bydd y cynghorwyr a'r swyddogion perthnasol yn nodi buddiannau o'r fath, a byddan nhw'n cael eu crybwyll yng nghofnodion y cyfarfodydd.

Mae'r swyddog monitro'n cadw cofrestr gyhoeddus am roddion a chroeso mae cynghorwyr wedi'u derbyn, hefyd. Rhaid cofrestru unrhyw roddion neu groeso gwerth dros [y lefel mae'r awdurdod wedi'i phennu] ar hyn o bryd. [Gallai pwyllgor moeseg a safonau rhai awdurdodau fod wedi nodi y byddai'n dda pe bai cynghorwyr yn tynnu sylw'r swyddog monitro at yr hyn maen nhw wedi'i wrthod hefyd, i osgoi unrhyw gyhuddiadau wedyn].

Cwestiwn 7

Allwch chi esbonio rolau'r canlynol?

1. Swyddog monitro
2. Pwyllgor moeseg a safonau
3. Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
4. Panel Dyfarnu Cymru

Ateb

1. Rhaid i bob awdurdod lleol yng Nghymru (cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol) benodi swyddog monitro. Y swyddog monitro sy'n gyfrifol am gynnal safonau moesegol a chynghori a hyfforddi cynghorwyr am y côd ymddwyn. Mae'n helpu pwyllgor safonau'r cyngor, hefyd. At hynny, mae'n gyfrifol am gynghori a hyfforddi aelodau cynghorau cymunedol am y côd ymddwyn. Ynghyd â phwyllgor moeseg a safonau'r cyngor, y swyddog monitro yw prif ffynhonnell y cynghorion a'r cyfarwyddyd am faterion safonau/moeseg a'r côd ymddwyn i gynghorwyr a swyddogion fel ei gilydd.
2. Pwyllgor moeseg a safonau. Yn ôl y gyfraith, dylai fod pwyllgor moeseg a safonau gan bob awdurdod lleol. Mae rheoliadau am eu haelodau, eu gweithdrefnau a'u pwerau. Mae gan y pwyllgor [bydd nifer yr aelodau'n amrywio yn ôl yr awdurdod] o aelodau. Rhaid i'r cadeirydd fod yn aelod annibynnol a dylai fod digon o aelodau annibynnol i sefydlu cwrwm. Yn yr awdurdod hwn mae [] aelod annibynnol, [] aelod etholedig a [] aelod o gynghorau cymunedol. Dywedwch wrth y cynghorwyr faint o weithiau y bydd eich pwyllgor yn cwrdd a beth yw ei orchwyl fel sydd wedi'i amlinellu yn y cyfansoddiad. Mae'r pwyllgor yn cael penderfynu ar gyhuddiadau mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi'u cyflwyno iddo ynglŷn â thorri'r côd ymddwyn. Mae'n cael rhoi caniatâd i gynghorwyr gymryd rhan mewn materion na fyddai'r côd yn gadael iddyn nhw eu trafod fel arall, hefyd. Mae Rheoliadau Llywodraeth Leol (Pwyllgorau Safonau, Ymchwilio, Caniatáu a Chyfeirio (Diwygiedig) (Cymru) 2016 yn galluogi swyddogion monitro i gyfeirio mater at bwyllgor safonau awdurdod arall gyda sêl bendith ysgrifenedig y cadeirydd. Drwy'r rhain y caiff cyd-bwyllgorau safonau eu sefydlu.
3. Bydd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ymchwilio i gwynion mae pobl wedi'u cyflwyno ynglŷn â'r modd mae cyrff cyhoeddus wedi'u trin a'u trafod, gan hybu gweinyddu da a safonau uchel ymddwyn. Bydd yn ymchwilio i gwynion bod cynghorwyr wedi torri'r côd ymddwyn, hefyd. Mae'r gyfraith yn amlinellu sut mae'n cael penderfynu a ddylai ymchwilio i gwynion neu beidio a sut dylai roi ei adroddiad gerbron pwyllgor moeseg a safonau cyngor neu Banel Dyfarnu Cymru wedyn.
4. Mae Panel Dyfarnu Cymru yn gorff annibynnol gafodd ei sefydlu trwy Ran 3 Deddf 'Llywodraeth Leol' 2000. Ei rôl yw sefydlu tribiwnlysoedd i ystyried a yw aelodau etholedig neu gyfetholedig o gynghorau sirol/bwrdeistref sirol ac awdurdodau'r heddluoedd, y gwasanaethau tân/achub a'r parciau cenedlaethol wedi torri côd ymddwyn statudol eu hawdurdod. Bydd y panel yn ystyried apeliadau cynghorwyr yn erbyn penderfyniadau pwyllgorau safonau eu hawdurdodau, hefyd. I apelio yn erbyn penderfyniad pwyllgor safonau, rhaid i gynghorydd ofyn i Banel Dyfarnu Cymru am ganiatâd i wneud hynny yn y lle cyntaf. Fel arfer, bydd gan dribiwnlys dri

aelod ac un o aelodau cyfreithiol y panel fydd y cadeirydd. Ynglŷn ag achosion mae'r Ombwdsmon wedi'u cyflwyno iddo, bydd tribiwnlys yn cael cosbi cynghorwyr mewn amryw ffyrdd megis eu gwahardd rhag y swydd yn llawn neu'n rhannol am hyd at flwyddyn neu eu rhwystro rhag bod yn gynghorydd am hyd at bum mlynedd.

Atodiad 3

Ymarfer ynglŷn â buddiannau

1. Y Cynghorydd Arkwright

Mae'r Cynghorydd Fawly yn berchen ar un o'r siopau nwyddau pob dydd mwyaf mewn tref ar lan y môr. Mae e'n aelod o bwyllgor cynllunio a phwyllgor trwyddedu'r cyngor. Mae bwriad i drafod y ceisiadau canlynol yn ystod y cyfarfod nesaf:

- (a) cais gan orsaf betrol leol i adeiladu estyniad fydd yn cynnwys siop fwy sy'n gallu cynnig dewis gwell o nwyddau pob dydd i'w cwsmeriaid yn yr un dref;
- (b) cais gan berchennog siop nwyddau pob dydd mewn tref 10 milltir i ffwrdd i adeiladu maes parcio ar dir y tu ôl i'r siop nwyddau pob dydd.
- (c) cais gan berchennog siop bapur newydd ar gyrion y dref am drwydded i werthu alcohol. Mae'r Cynghorydd Arkwright yn ymwneud ag achos cyfreithiol yn erbyn hwnnw am berchnogaeth darn o dir, hefyd.

2. Y Cynghorydd Stokes

- Mae'r Cynghorydd Stokes yn gwirfoddoli gyda tîm criced lleol i bobl ifainc. Mae'r tîm yn ymarfer ar gae mae'r cyngor yn berchen arno.
- Mae'r cyngor yn ystyried gwerthu'r cae i gwmni adeiladu lleol a hoffai godi fflatiau yno. Pwyllgor yr ardal fydd yn gyfrifol am y penderfyniad terfynol ar ôl ystyried adroddiad pennaeth gwasanaeth eiddo'r cyngor. Y Cynghorydd Stokes sy'n cynrychioli'r ward dan sylw.
- Fydd y Cynghorydd Stokes ddim yn mynd i'r cyfarfod gan y bydd ar wyliau. Mae'n bwriadu anfon neges ebost at bennaeth gwasanaeth eiddo'r cyngor cyn mynd, fodd bynnag, i ddweud pa mor bwysig yw'r tîm criced i bobl ifanc y fro. Fe hoffai gwrdd â'r swyddog sy'n ymdrin â'r mater, hefyd.

3. Y Cyngorydd Jones

Mae'r Cyngorydd Jones yn aelod o bwyllgor cynllunio'r cyngor. Yn ystod ei gyfarfod nesaf, bydd y pwyllgor yn trafod y ddau gais canlynol:

(a) Cais gan gwmni sydd am godi adeilad gweinyddol bychan mewn ardal gadwraeth. Mae un o uwch reolwyr y cwmni'n briod â chyfnither y Cyngorydd Jones.

(b) Cais am godi ystafell ddosbarth newydd ar gyfer ysgol gynradd leol. Mae'r Cyngorydd Jones yn un o lywodraethwyr yr ysgol.

Atodiad 4

Ymarfer ynglŷn â buddiannau – awgrymu rhai atebion

1. Y Cynghorydd Arkwright

Oes ganddo fudd personol?

- ✦ Ym mhob mater, rhaid i gynghorydd ystyried a oes ganddo fudd personol ac a ddylai ei ddatgelu. [10. (1)]
- ✦ Byddai ganddo fudd personol pe bai'n effeithio ar unrhyw waith neu fusnes mae'n ymwneud ag e, neu'n debygol o effeithio arno. [10 (2)(a) (i)]
- ✦ Fyddai penderfyniad ar y cais yn effeithio ar fusnes y Cynghorydd Arkwright?
- ✦ Bydd ganddo fudd personol os yw'n rhesymol ystyried y bydd penderfyniad ar y mater yn effeithio ar les neu sefyllfa ariannol y cynghorydd ei hun neu rywun mae'n ei adnabod yn dda, a hynny i raddau mwy na'r rhan fwyaf o bobl eraill y ward neu'r adran etholiadol. [10 (2) (c) (i)]
- ✦ *'Ymhlith y bobl rydych chi'n eu hadnabod yn dda, gallai fod rhywun rydych chi wedi bod mewn anghydfod ag e. Gallai fod lle i ystyried y byddwch chi am beri anfantais i hwnnw.'* (Cyfarwyddyd yr Ombwdsmon)

Ydy'n fudd niweidiol?

- ✦ Oes eithriad yn ôl y côd? [paragraffau 12(2) a (3)]
- ✦ Fyddai'n rhesymol i rywun sy'n gwybod y ffeithiau perthnasol ystyried bod y budd mor sylweddol fel ei fod yn debygol o amharu ar y modd mae'r cynghorydd yn asesu lles y cyhoedd? [12(1)]
- ✦ *'Lle rydych chi wedi bod mewn anghydfod â rhywun allai fod dan anfantais yn sgîl penderfyniad, gallai aelod rhesymol o'r cyhoedd a chanddo'r wybodaeth berthnasol ddod i'r casgliad y byddech chi'n pleidleisio i'r perwyl hwnnw, boed hynny'n wir neu beidio.'* Côd Ymddygiad ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol Cymru, Canllawiau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Beth y dylai ei wneud?

- ✦ Os yw'n fudd niweidiol, fe ddylai'r cynghorydd weithredu fel a ganlyn oni bai bod pwyllgor y safonau wedi caniatáu iddo wneud fel arall:
 - gadael yr ystafell neu'r man lle mae cyfarfod yn ystyried y mater. [14(1)] oni bai bod gan rywun yr hawl i wneud sylwadau yn y cyfarfod, gall yntau hefyd ddefnyddio'r un hawl i siarad ar yr amod y bydd yn gadael yr ystafell cyn trafod y mater, neu gall gyflwyno deunydd ysgrifenedig i'r cyfarfod. Dylai ddatgan ei fudd o hyd ac egluro natur y budd yma.

2. Y Cyngorydd Stokes

- ✦ Ym mhob mater, rhaid i gynghorydd ystyried a oes ganddo fudd personol ac a ddylai ei ddatgelu. [10. (1)]
- ✦ Bydd ganddo fudd os yw'r mater yn ymwneud â chlwb preifat, cymdeithas neu fudiad mae'n aelod ohono neu'n rheolwr iddo ym mro'r awdurdod, neu os yw'r mater yn debygol o effeithio ar sefydliad o'r fath. [10 (2) (a) (ix)]
- ✦ Mae angen rhagor o wybodaeth am union natur perthynas y cynghorydd â'r clwb. Beth fyddai'r sefyllfa pe bai'n aelod o bwyllgor rheoli'r clwb?

Ydy'n fudd niweidiol?

- ✦ Oes eithriad yn ôl y côd? [paragraffau 12(2) a (3)]
- ✦ Fyddai'n rhesymol i rywun sy'n gwybod y ffeithiau perthnasol ystyried bod y budd mor sylweddol fel ei fod yn debygol o amharu ar y modd mae'r cynghorydd yn asesu lles y cyhoedd? [12(1)]

Beth y dylai ei wneud?

- ✦ Os dim ond budd personol yw e, rhaid ei ddatgelu mewn unrhyw gyfarfod lle mae'r mater dan sylw ac mewn unrhyw lythyr, neges ac ati at gynghorydd neu swyddog yn yr awdurdod. [paragraff 11]
- ✦ Os yw'n fudd niweidiol, fe ddylai'r cynghorydd weithredu fel a ganlyn oni bai bod pwyllgor y safonau wedi caniatáu iddo wneud fel arall:
 - peidio â cheisio dylanwadu ar y penderfyniad am y mater;
 - peidio â chyflwyno deunydd ysgrifenedig (boed trwy lythyr, ffacs neu fath arall o gyfathrebu electronig) am y mater hwnnw. [14(1) (c) a (d)]

'..ddylech chi ddim ceisio dylanwadu ar benderfyniad mae gyda chi budd niweidiol ynddo. Mae'r rheol hon yn debyg i'r gofyn cyffredinol na ddylech chi ddefnyddio'ch statws mewn modd amhriodol er mantais/anfantais i chi neu rywun arall.'

- Oes rhywun arall sy'n gallu trafod y mater gyda'r cyngor ar ran y clwb?
- Dylai'r budd (sef, ymwneud â chlwb ieuenctid) gael ei gofnodi yng nghofrestr y cyngor am fuddiannau ei gynghorwyr.

3. Y Cynghorydd Jones

(a) Dylai'r cynghorydd ystyried a oes ganddi fudd personol a niweidiol yn y cais am ganiatâd cynllunio. Yn ôl paragraff 10 (2) (c) (i), byddai ganddi fudd personol pe bai'r penderfyniad yn effeithio ar ei les neu ei sefyllfa ariannol neu les/sefyllfa ariannol rhywun mae'n byw gydag e neu rywun mae'n ei adnabod yn dda.

Mae'n aneglur beth yw perthynas y cynghorydd â'r uwch reolwr. Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi cyhoeddi canllawiau i helpu i'w diffinio:

'Ymhlith pobl rydych chi'n eu hadnabod yn dda byddai cyfeillion agos, cydweithwyr rydych chi'n arbennig o agos atyn nhw, pobl rydych chi'n ymwneud â nhw trwy'ch gwaith a'ch perthnasau agos. Dyw'r diffiniad ddim yn cynnwys y rhai o'ch cydnabod, y rhai sy'n perthyn ichi o bell na'r rhai y byddwch chi'n cwrdd â nhw trwy'ch gwaith yn gynghorydd neu'ch gwaith yn y gymuned.'

(b) Mae ganddi fudd personol am fod corff llywodraethu'r ysgol yn gorff mae'r cyngor wedi'i hethol, ei phenodi neu ei henwebu iddo. [10(2)(a)(viii)]

Mae'r cyrff o'r fath wedi'u heithrio yn y côd ac, felly, fydd y budd ddim yn un niweidiol, fel arfer. [12(2) (a) (iii)]

Fydd yr eithriad hwnnw ddim yn berthnasol, fodd bynnag, am fod y mater dan sylw'n ymwneud â chymeradwyo, caniatáu, trwyddedu neu gofrestru. Felly, rhaid defnyddio'r meini prawf cyffredinol i benderfynu a yw'r budd yn un niweidiol. [10(3)]

Rhaglen Gyflwyno'r Cynghorwyr 2012

Moeseg a safonau

© 2017 Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (WLGA)

Ar gyfer awdurdodau sy'n perthyn i WLGA. Chaiff neb arall ddefnyddio'r deunydd hwn heb gael caniatâd WLGA ymlaen llaw

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Llywodraethu'n foesegol

I fod yn effeithiol, rhaid i fyd llywodraeth leol ymddwyn yn ôl safonau uchel fel y bydd pawb yn hyderus ym mhopeth rydyn ni'n ei wneud.

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Goblygiadau i gynghorwyr

- 'Penderfynodd y pwyllgor fod y cynghorydd wedi gweithredu'n groes i'r côd ymddwyn ac y dylai gael ei wahardd am fis calendr.'
- 'Roedd y cynghorydd wedi methu â pharchu ac ystyried pobl eraill. Cytunodd y pwyllgor y byddai'n cyhoeddi ei ganfyddiadau ac yn argymhell y dylai'r cyngor geryddu'r aelod yn ffurfiol.'
- 'Torri côd ymddwyn y cynghorwyr trwy fygwth un o weithwyr y cyngor.'

Place white box over this text & Insert Logo Here

Ymarfer

Holiadur

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Eich cyfrifoldebau

Mae gofyn statudol ichi weithredu'n foesebol yn ôl Deddf 'Llywodraeth Leol' 2000

Mae Gorchymyn Côt Ymddygiad Safonol Awdurdodau Lleol Cymru 2008 yn gofyn i bob awdurdod sefydlu côd ymddwyn sydd wedi'i seilio ar yr un wladol

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Fframwaith moesegol

**Pwyllgor Nolan ym 1997 - tarddiad Fframwaith Safonau Bywyd
Cyhoeddus**

A chithau'n gynghorydd, rhaid cadw'r egwyddorion hyn mewn cof:

Bod yn anhunanol

Gonestrwydd

Uniondeb a phriodoldeb

Dyletswydd i hybu'r gyfraith

Gwarchod

Penderfynu'n wrthrychol

Cydraddoldeb a pharch

Agwedd agored

Atebolrwydd

Arwain

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Côd ymddwyn

- Dangos sut mae defnyddio'r fframwaith moesegol
- Chewch chi ddim bod yn gynghorydd heb lofnodi datganiad eich bod yn ei dderbyn nac addo trwy lythyr y byddwch chi'n cadw ato
- O fethu â chadw ato, bydd modd eich gwahardd rhag bod yn gynghorydd
- Mae'n berthnasol i gynghorwyr Cymru i gyd ac eithrio aelodau awdurdodau heddlu, a ddylai weithredu yn ôl côd ymddwyn Lloegr

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Mae'n berthnasol i chi pan foch chi...

- Yng nghyfarfodydd 'swyddogol' yr awdurdod
- Mewn unrhyw gyfarfod lle mae rhai o gynghorwyr neu swyddogion yr awdurdod yn bresennol
- Yn gweithredu ar ran yr awdurdod (neu'n honni/cyfleu'r argraff eich bod yn gwneud hynny)
- Yn cyflawni gwaith yr awdurdod yn rhinwedd eich swydd yn gynghorydd ac ar ran yr awdurdod
- Yn cyflawni gorchwyl swyddogol
- Yn cynrychioli'r awdurdod mewn corff arall oni bai bod gan y corff hwnnw ei gôd ei hun neu reolau cyfreithiol sy'n groes i'ch cōd chi

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

A hefyd...

Unrhyw bryd os ydych chi'n:

- Ymddwyn mewn modd sy'n debygol o ddwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod
- Defnyddio'ch statws i ennill mantais neu osgoi anfantais er eich lles chi neu er lles pobl eraill
- Camddefnyddio adnoddau'ch awdurdod

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Rheolau cyffredinol y côd

- Hybu cydraddoldeb
- Parchu pobl a rhoi pob ystyriaeth i'w hanghenion
- Peidio ag erlid pobl nac aflonyddu arnyn nhw
- Gadael i swyddogion weithredu'n amhleidiol
- Peidio â datgelu gwybodaeth gyfrinachol
- Peidio â rhwystro neb rhag gweld gwybodaeth

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Rheolau cyffredinol y côd

- Peidio â dwyn anfri ar y swydd a'r awdurdod
- Tynnu sylw at achosion o dorri'r côd
- Peidio â chwyno'n flinderus
- Cydweithredu ag ymchwiliadau
- Peidio â defnyddio'ch swydd yn amhriodol
- Peidio â chamddefnyddio adnoddau'r awdurdod

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Rheolau cyffredinol y côd

- Dod i benderfyniadau'n wrthrychol
- Ystyried cyngor mae swyddogion yn ei roi ichi a rhoi rhesymau os nad ydych chi'n ei dderbyn
- Cydymffurfio â'r gyfraith a rheolau'r awdurdod ynglŷn â threuliau
- Peidio â derbyn unrhyw roddion, cymwynas na chroeso fyddai'n arwain at ddisgwyl ichi wneud rhywbeth neu'n cyfleu'r argraff honno

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Buddiannau

Dylai pobl fod yn hyderus eich bod yn penderfynu
er eu lles nhw, nid er eich lles chi!

Felly, os ydych chi'n ymwneud â mater mewn
unrhyw ffordd, rhaid ichi ddatgan hynny.

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Buddiannau personol

Mae buddiannau personol pan fydd penderfyniad yn ymwneud â chi neu rywun rydych chi'n ei adnabod yn dda, neu'n debygol o wneud hynny, ynghylch:

- Eich swydd neu'ch busnes
- Eich cyflogwr neu gwmni rydych chi'n bartner neu'n gyfarwyddwr ynddo
- Rhywun sydd wedi helpu i dalu'ch costau yn yr etholiad neu'ch treuliau wedyn
- Unrhyw gwmni a chanddo adeiladau neu dir yn eich bro, os oes gennych chi ynddo gyfrannau gwerth dros £25,000 neu dros 1% o gyfrannau'r cwmni i gyd

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

- Unrhyw gytundeb mae'ch awdurdod yn ei sefydlu gyda chwmni rydych chi'n bartner, yn gyfarwyddwr neu'n gyfranddaliwr ynddo
- Unrhyw dir rydych chi'n ymwneud ag e yn ardal eich awdurdod
- Unrhyw dir mae'ch awdurdod yn ei roi ar osod i gwmni rydych chi'n bartner, yn gyfarwyddwr neu'n gyfranddaliwr ynddo
- Unrhyw dir yn ardal eich awdurdod mae gyda chi drwydded i fod arno am o leiaf 28 diwrnod

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

- Unrhyw gorff mae'ch cyngor wedi'ch penodi neu'ch enwebu i wasanaethu ynddo.
- Unrhyw awdurdod neu gorff cyhoeddus sy'n cyflawni swyddogaethau cyhoeddus eu natur, elusen, barn neu bolisi cyhoeddus, undeb llafur neu gymdeithas broffesiynol, cymdeithas neu glwb preifat yn ardal eich awdurdod lle rydych chi'n aelod neu'n rheolwr.

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

'Rhywun rydych chi'n ei adnabod yn dda'

Eich cyfaill gorau, a'ch gelyn gwaethaf...

- Cyfeillion agos
- Cydweithiwr mae gyda chi gysylltiadau cryf â nhw
- Pobl rydych chi'n gysylltiedig â nhw trwy fusnes
- Perthnasau agos
- Rhywun y buoch chi mewn anghydfod ag e
- Ond nid pobl o'ch cydnabod, pobl sy'n perthyn ichi o bell na'r rhai rydych chi'n cwrdd â nhw trwy'ch gwaith

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Beth mae rhaid ei wneud os oes budd personol gyda chi?

- Rhaid ei ddatgan ar lafar mewn cyfarfod
- Rhaid ei ddatgan wrth ysgrifennu neu sôn am y pwnc y tu allan i gyfarfod
- Rhaid llenwi ffurflen datgan buddiannau
- OND mae gyda chi hawl i gymryd rhan yn y trafodaethau a phleidleisio oni bai bod budd niweidiol

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Buddiannau niweidiol

Unrhyw fuddiannau personol y byddai'r cyhoedd yn eu hystyried yn rhai sy'n debygol o effeithio ar eich barn neu'ch gallu i fod yn wrthrychol, er enghraifft:

- Os yw'ch merch yn byw wrth ymyl safle mae bwriad i godi tai arno
- Os yw'ch mab yn mynychu ysgol mae bwriad i'w chau

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Beth mae rhaid ei wneud os oes gyda chi fuddiannau niweidiol?

Rhaid ichi adael y cyfarfod cyn y drafodaeth

Chewch chi ddim defnyddio pwerau sydd wedi'u dirprwyo

Chewch chi ddim ceisio dylanwadu ar y penderfyniad

Chewch chi ddim siarad na rhoi tystiolaeth ysgrifenedig

ONI BAI

bod Pwyllgor y Safonau wedi gadael ichi wneud hynny

bod hawl i ddinasyddion siarad neu roi tystiolaeth (ar yr amod eich bod chi'n gadael ar ôl siarad)

bod gofyn ichi fynd gerbron pwyllgor craffu

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Ymarfer ynglŷn â buddion

Yn eich grwpiau, ystyriwch y sefyllfaoedd ac ateb y cwestiynau

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Dod i farn neu benderfyniad ymlaen llaw

Barnu ymlaen llaw – mae gennych chi farn am y pwnc ond heb arddel safbwynt eto

Penderfynu ymlaen llaw – rydych chi wedi dod i benderfyniad na all unrhyw ddadl ei newid

A chithau'n ymwneud â phenderfyniad, dylech chi osgoi cyfleu'r argraff eich bod wedi penderfynu sut byddwch chi'n pleidleisio yn y cyfarfod

“Mae barn gyda fi, ond hoffwn i wrando ar yr holl ddadleuon cyn dod i benderfyniad.”

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Gogwydd

- Pan fo'n ymddangos bod gogwydd, rhaid cofio y gallai hynny effeithio ar y penderfyniad achos y bydd modd codi amheuron wedyn. Dyma achos fu gerbron yr Uchel Lys: *Kelton v Wiltshire*
- Cafodd caniatâd cynllunio ar gyfer codi tai ei ddileu am fod aelod o bwyllgor cynllunio wedi amlygu gogwydd.

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Trefniadau cadw llygad

- Swyddog monitro
- Pwyllgor safonau
- Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
- Panel Dyfarnu Cymru

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Pe baech chi'n torri'r côd...

- Cwyn i'r Ombwdsmon
- Os yw o'r farn ei bod yn dal dŵr, bydd yn ei rhoi i bwyllgor safonau'r awdurdod neu i dribiwnlys mae Panel Dyfarnu Cymru wedi'i sefydlu
- O brofi'r gwyn, bydd amrywiaeth o gosbau rhwng dim byd o gwbl a'ch gwahardd am bum mlynedd
- Hyd yn oed ar ôl cael eich gwahardd, bydd y côd yn berthnasol o hyd!
- Cofiwch unrhyw weithdrefnau datrys lleol, hefyd

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Rhagor o wybodaeth

- Os nad ydych chi'n siwr, holwch swyddog monitro'r awdurdod
- Canllawiau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
<http://www.ombudsman-wales.org.uk/>

PWYLLGOR SAFONAU

17^{eg} O FAWRTH 2017

Hyfforddiant ynghylch Y Côt Ymddygiad ar gyfer Cyngorwyr Tref a Chymuned

Yr argymhellion / penderfyniadau allweddol sydd eu hangen:

- Bod y Pwyllgor yn ystyried y cyflwyniad ynghylch hyfforddiant a chytuno ar y dyddiadau ar gyfer y sesiynau arfaethedig.

Rhesymau:

- Mae cynnwys yr adroddiad hwn yn rhan o faes gorchwyl y Pwyllgor.

Argymhellion / sylwadau'r Pwyllgor Craffu:	AMHERTHNASOL
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad:	NAC OES
Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad:	NAC OES

Aelod y Bwrdd Gweithredol sy'n gyfrifol am y Portffolio:
Cyng. Emlyn Dole (Arweinydd)

Y Gyfarwyddiaeth: Prif Weithredwr Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Linda Rees Jones Awdur yr adroddiad: Robert Edgecombe	Swyddi: Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith Rheolwr Dros-Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol	Rhifau Ffôn / Cyfeiriadau E-bost: 01267 224010 lrjones@sirgar.gov.uk 01267 224018 rjedgeco@sirgar.gov.uk
--	--	--

EXECUTIVE SUMMARY

STANDARDS COMMITTEE

17th MARCH 2017

Code of Conduct training for Town and Community Councillors

For several years the Standards Committee has arranged training sessions on the Members Code of Conduct for Town and Community Councillors. These have been held in County Hall in June, and the 2016 sessions were well received with approximately 100 delegates in attendance over two evenings.

Preparations are now being made to repeat these sessions in 2017 and a revised presentation is attached which seeks to incorporate feedback from last year's events and reflect that following the local government elections in May 2017 there is likely to be an increase in the number of Town and Community Councillors without any previous knowledge of the Code of Conduct.

The main change is the re-writing of the section on Personal Interests. Although the reference to the 'easy use' guide is retained, the slides setting out the various grounds that give rise to a personal interest have been re-inserted to better explain to new councillors their obligations under this part of the Code. In addition;

1. A new section has been inserted setting out those personal interests which the Code provides are NOT prejudicial.
2. A new section has been inserted setting out where to get advice and emphasising the role of the Clerk.

Once the presentation has been finalised it will be send for translation.

As regards the venue and dates for these training sessions, the Committee needs to decide whether to repeat last year's arrangements (two evening sessions in County Hall), increase the number of sessions and/or host them at a variety of locations outside of County Hall.

The committee will also need to decide whether to place a limit upon the number of delegates that attend from each council and/or give priority particular groups such as newly elected councillors or council clerks.

DETAILED REPORT ATTACHED?

NO – however, revised presentation attached

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report.

Signed: Linda Rees Jones Head of Administration & Law

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Linda Rees Jones Head of Administration & Law

1. Scrutiny Committee – N/A
2. Local Member(s) – N/A
3. Community / Town Council – N/A
4. Relevant Partners – N/A
5. Staff Side Representatives and other Organisations – N/A

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THESE ARE DETAILED BELOW:

Title of Document	File Ref No. / Locations that the papers are available for public inspection
Legal file	DPSC-148 / Legal Services, County Hall

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

COUNCILLORS CODE OF CONDUCT

PROGRAMME

Introduction

When the Code Applies

General Duties

Personal Interests

Prejudicial Interests

Exempt Interests

Dispensations

Enforcement

Predetermination

Where to seek advice

Conclusion

Questions

INTRODUCTION

Based upon the Nolan Principles for conduct in public life

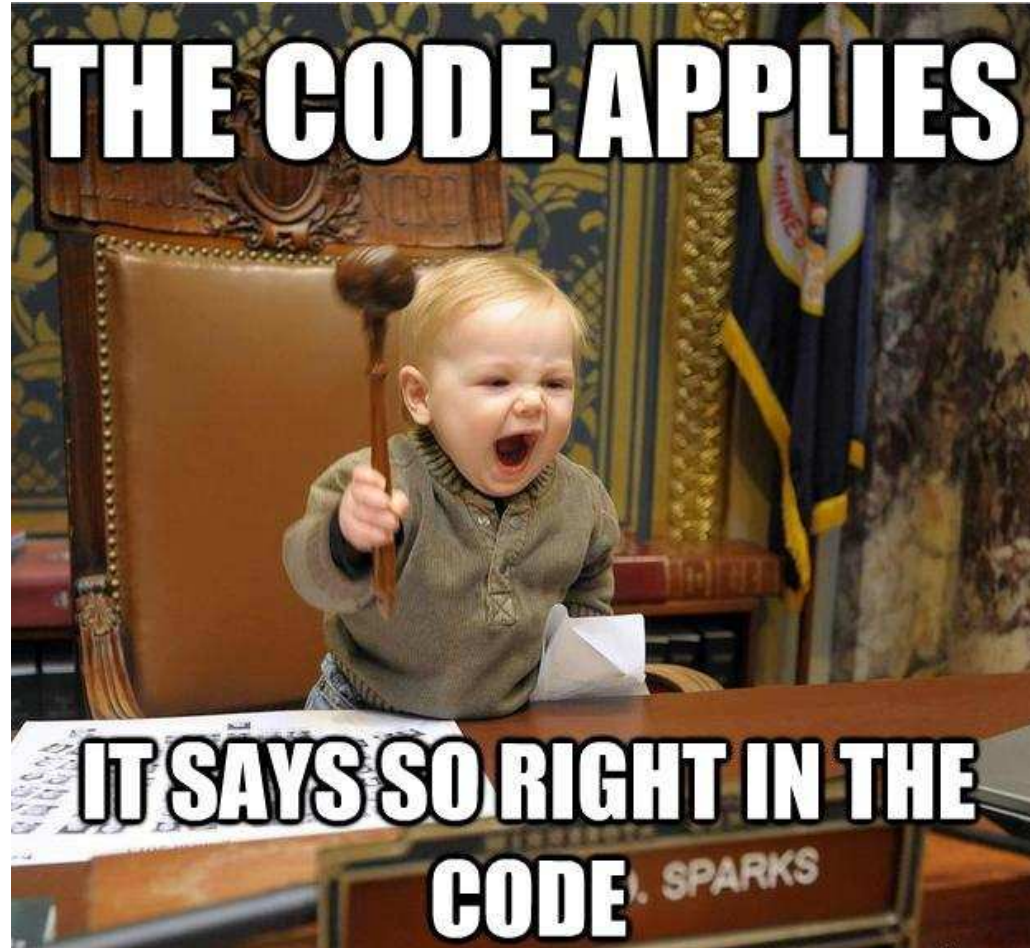
Establishes an ethical framework for

Councillors to work to

The Code shows how to apply the framework in practice

Each Council must adopt its own code based on the WAG model.

WHEN THE CODE APPLIES

WHEN THE CODE APPLIES

In any official council meeting

In any meeting with members or officers

When acting as a Council rep or appearing to do so

If conducting Council business

If acting in any other official role

If a Council rep on another body

AND

WHEN THE CODE APPLIES

AT ANY TIME IF:

Your conduct is likely to bring your office or the Council into disrepute

You use your position to gain an advantage for yourself or another

You misuse Council resources

WHEN THE CODE APPLIES – TEST YOURSELF

DOES THE CODE APPLY:

- **At Council meeting**
- **In the local pub**
- **When giving interviews**
- **When dealing with ward business**
- **When representing the Council at a school governors meeting**
- **When using social media**
- **When on holiday abroad**
- **In the privacy of your own home.**

GENERAL DUTIES

GENERAL DUTIES – YOU MUST

- **Promote Equality**
- **Show respect & consideration to others**
- **Not harass or bully others**
- **Not compromise your officers impartiality**
- **Not disclose confidential information**
- **Not prevent access to information**
- **Not bring your office or council into disrepute**

GENERAL DUTIES – YOU MUST

- **Report code breaches**
- **Not make vexatious complaints**
- **Cooperate with investigations**
- **Not use your position improperly**
- **Not misuse Council resources**
- **Reach decisions objectively**
- **Consider advice and give reasons for not following it**

GENERAL DUTIES – YOU MUST

- **Comply with rules on expenses**
- **Not accept gifts or hospitality that obligates you or appear to do so**

GENERAL DUTIES – TEST YOURSELF

Which of these is not a duty under the code;

- 1. Promote equality**
- 2. Attend meetings**
- 3. Report code breaches**
- 4. Not to bully or harass**
- 5. Not misuse use position**
- 6. Consult constituents**
- 7. Follow officer advice**
- 8. Not misuse resources**
- 9. Show respect to others**
- 10. Apologise for mistakes**

PERSONAL INTERESTS

“The public must have confidence that Councillors are acting in the public’s best interests, not their own, or those of their family and friends.”

(Public Services Ombudsman for Wales)

PERSONAL INTERESTS

- The Code lists a number of situations where a personal interest arises.
- If you have a personal interest in any council business you must declare that interest
- If that interest is also prejudicial you cannot participate or vote.

WHAT IS A PERSONAL INTEREST?

Where a matter **relates to or is likely to affect;**

1. Your employment of business
2. Your employer or a business in which you are a partner or director
3. Anyone (other than your council) who contributes to your election or members expenses

Or....

WHAT IS A PERSONAL INTEREST?

Contd..

4. A company with a place of business/land in your area in which you hold 1% of shares (or shares worth more than £25k)

5. A contract for goods/services/works between your council and a business in which you are a director or a shareholder

Or.....

WHAT IS A PERSONAL INTEREST?

Contd...

6. Land that you own (include part own) in the area

7. Land where your Council is the landlord and you or your business is a tenant (includes where you are a director or shareholder)

8. Any land in the area where you hold an occupational licence.

Or....

WHAT IS A PERSONAL INTEREST?

Contd...

9. Where you are a member of or have a management role in the following types of organisation;

(a) Public authority/body exercising public functions

(b) Company, society or charity

(c) Body which exists to influence public opinion

Or....

WHAT IS A PERSONAL INTEREST ?

9. Contd...

(d)Trade union of professional association

(e)Private club, society or association operating in the area

Or.....

WHAT IS A PERSONAL INTEREST?

Where the matter **might reasonably be regarded as affecting;**

1. Your well-being or financial position
2. The well-being or financial position of a person you live with
3. The well-being or financial position of a **close personal associate**

Or...

WHAT IS A PERSONAL INTEREST?

Contd...

4. Any employment or business carried on by you, a person living with you, or a close personal associate of yours.

5. Any person who employs a person living with you or a close personal associate or any business in which they are a partner or director.

Or....

WHAT IS A PERSONAL INTEREST?

Contd...

6. Any public authority, company, society, charity, trade union, professional association, private club, or association in which a person living with you/close personal associate is a member or has a position of control or management.

Or....

WHAT IS A PERSONAL INTEREST?

Contd...

7. Any company in which a person living with you/close personal associate owns shares worth more than £5,000.

IF YOU HAVE A PERSONAL INTEREST THEN YOU MUST DECLARE IT.

PREJUDICIAL INTERESTS

If you have a Personal interest you **MUST check whether that interest is also prejudicial.**

REMEMBER

The test is not whether you think the interest influences you, but whether you think a hypothetical member of the public would think it does.

PREJUDICIAL INTERESTS

If you have a Prejudicial interest you MUST;

1. Disclose that interest
2. Not try to influence any decision
3. Withdraw from the meeting whilst that business is dealt with

EASY USE GUIDE

- Developed by the Standards Committee to help you apply the code in relation to personal & prejudicial interests
- Three steps to determine what interest (if any) you have and what you should do.

CASE STUDY ONE

- **Cllr X has a grandchild who attends the village school which is threatened with closure. The matter is on the agenda at the next Governors meeting which the Cllr attends as a Council representative**
- **Does Cllr X have a personal interest?**
- **If he does, is it also prejudicial?**
- **What should Cllr X do?**

CASE STUDY TWO

- **Your Council has been consulted on a planning application by a community group on which Cllr X sits as a council representative**
- **Does Cllr X have a personal interest?**
- **If yes, is it also prejudicial?**
- **What should Cllr X do?**

CASE STUDY THREE

- **Your council receives an application from a community group for a £550 grant. Cllr X is a member of that group.**
- **Is there a personal interest?**
- **If yes, is it also prejudicial?**
- **What should Cllr X do?**

EXEMPTED INTERESTS

The Code lists certain personal interests which are NOT prejudicial, namely;

- 1. Where the business relates to another authority of which you are a member**
- 2. Where the business relates to another public authority in which you have a position of control or management**

Or....

EXEMPTED INTERESTS

Contd..

3. Where the business relates to a body to which you have been appointed by your Council

4. Your role as a school governor where NOT appointed by your Council) UNLESS the business specifically relates to that school

Or.....

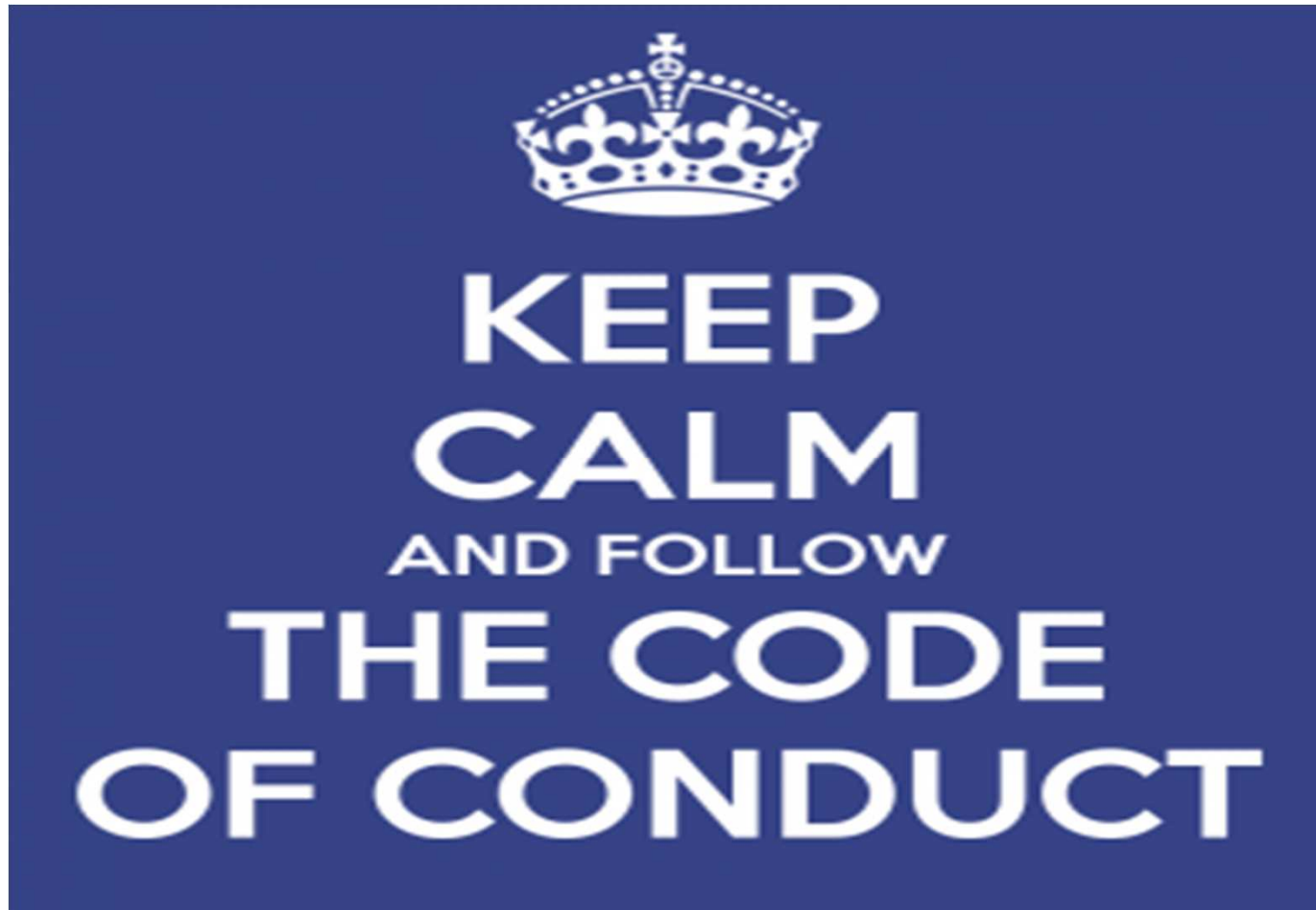
EXEMPTED INTERESTS

Contd...

5. Your role on the LHB when NOT appointed by your Council

6. In relation to a grant/loan etc by your Council to a community or voluntary organisation **up to a maximum of £500.**

DISPENSATIONS

DISPENSATIONS

- **A Cllr with a prejudicial interest may apply to the Standards Committee for permission to be involved in a matter**
- **Applications must be submitted in sufficient time for a meeting to be called in accordance with rules on publishing agendas etc.**

DISPENSATIONS

- **Applications must be submitted on a standard form**
- **They may be submitted by a clerk on behalf of 1 or more cllrs.**
- **They must be based on one or more of the following grounds;**

DISPENSATIONS

- **At least $\frac{1}{2}$ of fellow cllrs share the same interest**
- **The nature of the interest is such that it would not damage public confidence**
- **The Cllr has a particular expertise which justifies their contd. involvement**
- **The interest is common to a significant proportion of the public**

DISPENSATIONS

- **The matter relates to a vol. organisation & the Cllr is involved in its management & has no other interest in the matter (*can only speak , not vote under this option*)**
- **Otherwise appropriate in all the circumstances**
- ***(There are other grounds available but they do not apply to Community Cllrs)***

DISPENSATIONS

The grounds for seeking a dispensation, plus additional guidance are attached to the application form.

Try to give as much information as possible as to the nature of your interest and why the ground(s) for dispensation apply

DISPENSATIONS

- **In 2013-2014 the Standards Committee granted 97.3% of dispensations sought.**
- **Dispensations are usually granted for a set period of time (often up to 6 months)**
- **The majority of dispensations are to speak only and relate to a cllrs involvement in a voluntary organisation.**

ENFORCEMENT

ENFORCEMENT

- **All complaints regarding breaches of the code should be referred to the PSOW who will decide whether or not to investigate.**
- **If the PSOW decides the case merits investigation, he may do so himself or refer the case to the local Monitoring Officer to do so**

ENFORCEMENT

- **If an investigation finds evidence of a breach it may be referred to the local Standards Committee or the Adjudication Panel for Wales for determination.**
- **The Standards Committee can suspend a Cllr from office**
- **The Adjudication Panel can disqualify a Cllr from office**
- **Both can impose lesser sanctions**

PREDETERMINATION

"I ALWAYS STOOD BY MY STRONG CONVICTIONS BUT SERIOUS ARGUMENTS MADE IT NECESSARY TO CHANGE MY MIND:"

PREDETERMINATION

- **Technically not part of the Code, but ties in with the requirement to act objectively.**
- **Arises where someone makes their decision in advance.**
- **c/f 'Predisposition' – where someone forms a view in advance, but does not come to a decision until the end of the debate.**

PREDETERMINATION

- **Avoid giving the impression that you have predetermined an issue. Instead :**
- ***‘I have a view on the issue, but want to listen to all the arguments before I make up my mind.’***
- **Predetermination can result in a decision being unlawful, as well as risking a Cllr being in breach of the Code**

PREDETERMINATION – TEST YOURSELF

- **Cllr X was elected on a platform of opposing further housing development in his village. Does this mean he has predetermined any such planning application?**
- **What if he is on record as saying ‘If elected I will always vote against any such planning application’**
- **What if he said he would ‘argue against’ applications.**

WHERE TO SEEK ADVICE

Clerks

May seek advice from the Monitoring Officer in relation to the Code

Councillors

Ombudsman's guidance makes it clear that Councillors should seek advice from their Clerks on Code issues and only approach the Monitoring Officer if the clerk is unavailable

CONCLUSION

- **Take time to familiarise yourself with the code**
- **Always have it with you when conducting council business**
- **Make use of dispensations to fulfil your democratic role**
- **If unsure – SEEK ADVICE**

QUESTIONS

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

PWYLLGOR SAFONAU

17^{eg} O FAWRTH 2017

Blaenraglen Waith y Pwyllgor Safonau

Yr argymhellion / penderfyniadau allweddol sydd eu hangen:

- Bod y Pwyllgor yn ystyried y blaenraglen waith.

Rhesymau:

- Mae cynnwys yr adroddiad hwn yn rhan o faes gorchwyl y Pwyllgor.

Argymhellion / sylwadau'r Pwyllgor Craffu:	AMHERTHNASOL
Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad:	NAC OES
Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad:	NAC OES

Aelod y Bwrdd Gweithredol sy'n gyfrifol am y Portffolio: Cyng. Emlyn Dole (Arweinydd)

Y Gyfarwyddiaeth: Prif Weithredwr Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Linda Rees Jones Awdur yr adroddiad: Robert Edgecombe	Swyddi: Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith Rheolwr Dros-Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol	Rhifau Ffôn / Cyfeiriadau E-bost: 01267 224010 lrjones@sirgar.gov.uk 01267 224018 rjedgeco@sirgar.gov.uk
--	--	--

EXECUTIVE SUMMARY

STANDARDS COMMITTEE

17th MARCH 2017

Standards Committee Forward Work Programme

At a previous meeting of the committee it was requested that officers prepare a draft forward work programme for the 2017/2018 municipal year, with a view to distributing the routine business of the committee more evenly throughout the year.

Attached is a draft programme which seeks to facilitate this request.

In order to achieve a more even distribution of work throughout the year it is proposed to move the presentation of the Chairman's Annual Report to full council from December 2017 to January 2018.

This will allow the draft Annual Report to be considered by the committee at its meeting in December 2017 (rather than the usual September) along with the annual report on Code compliance by Town and Community Councils. This change will have the added benefit of allowing those councils additional time to provide the information to be included in the latter report.

The presentation of the other reports contained within the programme is largely dictated by the dates upon which the information contained within the reports will become available.

In addition to the above, provision is made for a standing item on the agenda of all meetings for any developments in case law or guidance to be brought to the attention of the committee. This could include, for example, the most recent Code of Conduct Casebook published by the Public services Ombudsman for Wales

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report.

Signed: Linda Rees Jones Head of Administration & Law

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Linda Rees Jones Head of Administration & Law

1. Scrutiny Committee – N/A
2. Local Member(s) – N/A
3. Community / Town Council – N/A
4. Relevant Partners – N/A
5. Staff Side Representatives and other Organisations – N/A

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THESE ARE DETAILED BELOW:

Title of Document	File Ref No. / Locations that the papers are available for public inspection
Legal file	DPSC-148 / Legal Services, County Hall

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

JUNE 2017	SEPTEMBER 2017	DECEMBER 2017	MARCH 2018
Complaints & Compliments Annual Report	Ombudsman's Annual Report	Code of Conduct Compliance by Town & Community Councils	Forward Work Programme for 2018/2019
Review of Whistleblowing Policy	Feedback on Code training for Town & Community Councillors	Chairman's Annual report to Full Council	Preparation for Code training for Town & Community Councillors
Code of Conduct update	Code of Conduct update	Code of Conduct update	Code of Conduct update
	Feedback on Code Training for County Councillors		

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol